

Upravništvo: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelci: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti. Cont. Post. No 11-3118
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglašje iz Kz. Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina znaša mesečno Lr 18.—
za inozemstvo vključno s »Ponedeljskim
časom Lr 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Puccinjeva ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Uspešni letalski napadi na afriškem bojišču

Deset sovražnih letal sestreljenih — Potopitev treh parnikov v luki Bone in sovražne podmornice — Bombardiranje petrolejske rafinerije v Hajfi

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je objavil 26. februarja naslednje 1007. vojno poročilo:

V tuniškem odseku akcije izvidnic. Lovske skupine Osi so z uspehom napadle neko sovražno letališče in uničile na tleh pet letal; nadaljnjih pet letal je bilo sestreljenih v spopadih.

Naša torpedna letala so po premaganju neugodnih vremenskih razmer in živahnega sovražnega odpora priletela pretekle noči nad pristanišče Bone in zadela s torpedi tri parnike, ki so se takoj potopili. Naša letala so učinkovito bombardirala petrolejske rafinerije v Hajfi in pristanišče La Valletta.

V Sredozemlju je naša torpedovka pod poveljstvom ladijskega poročnika Bartolija Bruna potopila sovražno podmornico.

Sovražna letala so odvrkla na nekatere kraje med rto Passero in Pozzallo (Ragusa) in Trabio (Palermo) bombe in jih ob-

streljevala s strojnimi; zabeleženih je 12 mrtvih in 24 ranjenih med prebivalstvom, znatna škoda na poslopih.

Izstrelek protiletalske obrambe je zadal sovražno letalo, ki je tresčilo v morje v bližini Pozzalla.

Pripomba:

Torpedna letala, ki so napadla in torpedirala sovražne parnike, navedene v današnjem poročilu, so vodili naslednji piloti: kapitan Mancini Urbano iz S. Giorgio in Bosco (Padova) in narednik Grifoni Orlando iz Fabriana (Ancona); poročnik Mura Battista iz Cagliarija in podporočnik Catalano Ernesto iz Grosseta; poročnik De Martini Luigi iz Fratte (Salerno) in podporočnik Leonardo Giuseppe iz Marsale (Trapani); poročnik Abbatto Armando iz Tripolisa in narednik Fabrizio Fabrizio iz Nemija (Rim); poročnik Provat Paulu iz Rima in podporočnik Mancuso Pietro iz Savellija (Catanzaro).

Ameriške skrbi zaradi nevarnosti podmornic 700 nemških podmornic pripravljenih za pomladansko akcijo na Atlantiku

Lizbona, 25. febr. s. Revija »Life« piše, da so prometne proge na Atlantiku glavne žile telesu združenih narodov. Če bi bile te proge odrezane, bi lahko sledile najhujše posledice. Anglija bi bila izstradana in dobave ne bi več prihajale v Rusijo po severnem Atlantiku. Konvoji za Sredozemsko morje bi morali pluti okoli rta Dobre nade. V takih okoliščinah bi propadli vsi načrti generala Montgomeryja ali Eisenhowerja, in sicer zaradi pomanjkanja dobav. Nemške podmornice bi imele svobodno pot do Indijskega oceana, kar bi pomenilo pomoč Japonski. Ti torej pretirano, če trdimo, da je severni Atlantik najvarnejši. Če ne bomo vztrajali na tem področju, lahko zadane združene narode smrtna nesreča.

Revija piše nadalje, da ne sme biti nobenih dvomov glede načrtov, po katerih nameravajo Nemci presekati glavne žile zaveznikov. Podmorniška vojna se je razmahnila. Bombardiranje nemških podmorniških oporišč na Atlantiku ni povzročilo nobene škode. Revija računa, da je pripravilnih 700 nemških podmornic za pomladansko akcijo na Atlantiku. Nemci so že poslali na morje največje in najhitrejšje. Zato je obramba združenih narodov na tem področju že zastarela. Ti tipi velikih nemških podmorniških edince imajo mnogo večjo tonazlo kakor doslej zgrajeni. So hitrejši, se lahko globoko potopijo in jih je zaradi tega težko zadeti z globlinskimi bombami. Te nemške podmornice razpolagajo bržkone tudi z napravami, ki jim omogoča medsebojno zvezo, čeprav so pod vodo. Ne operirajo več v velikih skupinah, temveč v majhnih skupinah po 2 ali 3 in po novi taktiki. Približajo se konvoju, sprožijo svoje torpede in se z vso paro zopet vrnejo. Spremljevalne ladje zapustijo konvoj in gredo na lov na podmornice, ko so se že oddaljile od ladij za zaščito konvojov. Med tem pa drugi roj podmornic napadajo konvoj in mu zadajajo najhujše izgube. Revija trdi, da je samo eno sredstvo za pobijanje takih napadov, in sicer močno spremstvo lovcev, vendar pa za zdaj teh ni preveč na razpolago in konvoji morajo na pot po morju brez zadostne zaščite, zaradi česar utrpijo znatne izgube. Revija navaja trditve Roscoua Drummonda v reviji »Christian Science Monitor«, da dosega potopitve strašno visoko milijona ton na mesec. Z vsako potopljeno ladjo se potopi del dragocene vojne proizvodnje, narejene za ceno tihkih naporov Amerike, kar je zavora za

Drago nadomestilo za ameriške tovarne ladje

Lizbona, 25. febr. s. Zaradi pomanjkanja tonaze in podmorniške vojne Osi, skušajo sedaj Američani prevažati blago v Južno Ameriko z letali. Otvorili bodo novo letalsko zvezo med Saint Louisom in Riom de Janeiro, ki je 450 km krajša kakor dosežna letalska zveza. Na tej progi bodo obratovala posebna tovarna letala.

Zmeda ameriških zgodovinskih pojmov

Rim, 25. febr. s. Med bolj ali manj uradnimi manifestacijami, ki so bile prirejene v zadnjih dneh v proslavo 25-letnice rdeče vojske v Ameriki, zasliši podudarka izjava senatorja Thomasa, ki se je takole izrazil: Prvih 25 let ruske revolucije in prvih 25 let revolucije Georga Washingtona za edinstvo Severne Amerike je približno ista stvar.

Treba je ugotoviti, da ni mogoče izraziti bolj demopulokratske servilnosti do boljševikov. Zgodovinsko primerjati osvobodilno vojno Georga Washingtona in komunistično revolucijo, ki je napravila iz ruskega naroda brezoblično množico sužnjev z uničenjem milijonov ljudi in vseh moralnih vrednot, ni samo najbolj nizko prilizovanje zavezniški demokraciji Kremlju, temveč tudi krvava žalitev severnoameriškega ljudstva. Dejstvo, da Američani niso reagirali na to nezasišeno žalitev in da se ni našel Američan, ki bi pri primeru odgovoril temu senatorju ki se le drznil postaviti Stalina ob Georga Washingtona, je brez dvoma vznemirljiv znak. Lahko bi pričakovali, da bi se ameriško ljudstvo zavedlo nevarnosti padca države z boljševizmom in reagiralo na nesmiselne manifestacije nekaterih za Sovjetsko zvezo preveč navdušenih politikov.

Negotova usoda angleškega imperija

V Ameriki se pojavljajo zahteve po odstopu angleških kolonij

Buenos Aires, 25. febr. s. Vedno številnejši so glasovi, ki prihajajo iz Amerike proti sedanjim sestavi angleškega imperija. Zvenijo resnično kakor neizbežna obdoba, ki je tem bolj verodostojna, ker jo javno izrekajo sami zavezniški Anglije. Poročajo, da je tudi znani ameriški novinar William Shafer zatrdil, da je usojeno kolonialnim imperijem, da izginejo, in je treba samo želeti, da bodo izginili na miren način. Upora v Indiji ne bo mogoče večno zatirati. Pisatelj Cecil Brown, ki je bil svoj čas izgnan iz Singapura, ker je preveč odkrito kritiziral Angleže, pravi, da bo angleški imperij po končani vojni prenehal obstajati kot svetovna sila. Prebivalstvo Birme, Malaje in Palestine je izgubilo zaupanje v Anglijo. Znani voditelj izolacionistov v Ameriki senator Naye pa izjavlja, da je velika razširjenost angleškega imperija nevarnost, za svetovni mir. Brz ko se bodo pričela mirovna pogajanja, se bo morala Anglija odpovedati delu svojih kolonialnih posesti. Vsa angleška posest na zapadni polobli se bo morala prepustiti Ameriki za delno odplačilo ameriških dobav na podlagi zakona o posojevanju in najemanju.

Izločitev neangleškega vpliva iz Sueške družbe

Rim, 25. febr. s. Odgovarjajoč na neko interpelacijo glede Sueške prekopa je Eden izjavil v spodnji zbornici, da je dru-

žba Sueškega prekopa popolnoma v oblasti angleških upravnikov, ki prebivajo v Londonu. Čeprav so v upravnem svetu Egipčani, Francozi in Nizozemci, ne nadzorujejo več poslovanja družbe. Resnični upravniki, ki jih je osem, so vsi angleški državljani. Na poročanje, ali se je objavila letno poročila o finančnem stanju družbe in o tonazli, ki gre skozi prekop, je Eden odgovoril, da se takoj poročila ne objavljajo več. Podatki o tem se držijo zdaj v tajnosti.

Te Edenove izjave so brez dvoma nadaljnji uradni dokument o ponovnih angleških kršenjih statuta mednarodne družbe, ki upravlja Sueški prekop ter brezvestnega kršenja zlasti egiptjskih pravic v tej družbi. Lahko bi vprašali, o katerih toliko govorijo tvorca atlantske listine. To vprašanje pa ni novo, gotovo je, da se ni ničesar spremenilo pod solncem tradicionalnega angleškega imperijalizma.

Angleški škof o nesocialnosti angleške industrije

Lizbona, 25. febr. s. Iz Londona poročajo, da je škof v Birminghamu Barnes govoril v Exterju in zahteval državno nadzorstvo nad industrijo v svrhu preprečenja brezposelnosti. Industrijski sistem, je dejal škof med drugim, je postal nezmožljiv s krščanskimi ideali. Veliki industrijski organizmi vedno bolj obvladujejo našo družbo in ljudje, ki jih nadzorujejo, imajo ogromno oblast. Spoznamo, da se tičejo deset

Uspešni protisunki na vzhodu

Več sovjetskih oddelkov obkoljenih in razbitih južnozpadno od Izjuma — Izjalovljeni sovjetski napadi pri Orlu in južno od Ilmenskega jezera

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 26. febr. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na mostišču ob Kubanu in na fronti ob Miusu so bili včeraj ob trajnem južnem vremenu samo boji krajevnega pomena.

Na prostoru južnozpadno od Izjuma so vrgle napadajoče nemške divizije poraženega sovražnika dalje proti severu in severovzhodu. Več sovjetskih bojnih skupin je bilo obkoljenih, drugi močni oddelki čet pa razbiti. Število ujetnikov in količina plena naraščata.

Zapadno od erte Harkov-Kursk se borijo naše čete v elastičnih borbah z napredujočimi sovražnikovimi silami. Bojna letala in letala za bližnje poletе so razkropila predne čete sovražnih oklopnih oddelkov in zbirališča čet na izhodišnih postojankah ter bombardirala z odličnim učinkom sovjetski dovoz na cestah in železnicah.

Južno in severno od Orla so se naše divizije zopet odlikovale v zelo trdih obrambnih bojih. Sovražnik, ki je z novoprivedenimi pehotnimi in oklopnimi silami napadal tudi včeraj, predvsem severno od Orla, je bil v hudih borbah zavrnjen. Na nekaterih mestih, kjer je vdrl, se borbe nadaljujejo. Sovjetske čete so ponovno utrpeli občutne izgube ljudi in oklopnih voz.

Južno od Ilmenskega jezera je sovražnik razširil svoje močne napade na širokem odseku fronte, toda njegovi napadi s premočnimi pehotnimi in oklopnimi silami so se izjalovili s krvavimi izgubami.

Lastna krajevna napadalna akcija na področju južno od Ladoškega jezera je dosegla zastavljene cilje. Protisunki sovražnika so ostali brezuspešni.

Nemška bojna letala so napadla v vodah okrog Severnega rta konvoj, ki je bil na poti proti vzhodu, in so po doslej prispelih poročilih potopila 6000 tonski prevoznik parnik, razen tega pa z bombami poškodovala še 4 nadaljnje ladje.

Na severnoafriški fronti je bila napadala akcija v srednjem tiskem gorovju zaključena. Močni angleški in ameriški oddelki so bili razbiti ali hudo poraženi. V teh borbah je imel sovražnik velike krvave izgube. Do danes je bilo privedenih skoraj 4000 ujetnikov, poleg tega pa zaplenjenih ali uničenih 235 oklopnih voz, 161 oklopnih izvidniških voz ter 160 topov in samovoznih lafet. Brza vojna letala so napadala z

Nemška ofenziva med Doncem in Dnjeprom

Berlin, 26. febr. s. Po vesteh, ki so snoči prispale z vzhodnega bojišča, so nemške čete na področju zapadno od Harkova in pri Kursku, ki so bile zapletene v težke obrambne boje, najprej zavrnile nekaj zaporednih napadov sovražnika in uničile 6 težkih tankov z dvojnimi oklepom najnovejših vrst, nato pa prešle na nekaterih mestih v protinapad, uničile ali onesposobile nadaljnjih 10 tankov in zaplenile 11 topov.

Nemško letalstvo in eskadre madžarskih lovcev so v tem odseku uničile v silovitih napadih, izvedenih v zaporednih valovih, nad 300 motornih vozil, namenjenih v prvo bojno erto.

V težkih bojih, ki še nadalje divjajo v odseku pri Orlu, je sovražnik prav tako utrpel hude in krvave izgube. Južno od mesta je rdeče poveljništvo vrglo v napad močno udarno množico 3.000 ljudi, katerih akcija je bila podprta z oklopnimi in letalskimi silami ter silovitimi topjskim ognjem, vsi napadi pa so bili zlonamerni.

Med boji, ki so se razvili severno od mesta, je sovražnik izgubil 24 tankov. Nekateri krajevni boji so bili takoj blokirani in strti. Osredotočeni ogenj nemškega topništva je prišilil k molku 20 sovjetskih baterij in onesposobil nadaljnjih 17 tankov.

Berlin 26. febr. Poročila z južne fronte so vsak dan boljša, tako da se ustvarja splošno prepričanje, da je niz sovjetskih uspehov zaključen. Zapadno od Rostova so se ob obrambni črti ob rekli Mius, ki ščiti Taganrog in njegovo zaledje ter predstavlja močno pregrado pritisku sovjetskih sil, ruske čete že toliko »zrpuale, da ni misliti več na kak znatnejši napad, zlasti, ker so vremenske okoliščine sedaj silno neugodne za operacije oklopnih in motornih sil v velikem obsegu. Na obali Azovskega morja so nemške čete ohranile približno iste postojanke, kakor so jih imele pretekle poletje, ko so šle v napad na Rostov ter v kratkem ali čez daljši čas zapustili te postojanke. Položaj na področju med Doncem in Dnjeprom pa kaže tudi čisto drugačno sliko. Tu se je čisto obramba delavnost nemške vojske izpremenila v energično in zmagovito ofenzivo. Dokaz za to izpremembo so zadnji dogodki, med katerimi je predvsem treba omeniti skoro popolno uničenje cele sovjetske oklopne armade.

Veliki trikotnik Harkov—Kramatorskaja—Dnjepropetrovsk je prizorišče velikih operacij, o katerih pravijo nemški viri, da so posvečene uničenju tam obkoljenega sovražnika. Ruska armada je imela po padcu Harkova nalogo, da prodre proti južozpadu v smeri nad Dnjeprovo koleno in da zasede važno prometno križišče Dnjeprope-

tisovec oseb in vplivajo na mednarodne odnose v taki meri, da zaradi tega nastajajo vojne, se sklepajo tajno. Škof je zaključil, da je treba velika poslovna podjetja nadomestiti z državno intervencijo. Kot služabniki države bodo s tem delavci dobili varnost in zaščito, po kateri upravičeno streme.

dobrim uspehom gorske postojanke sovražnika. Pri napadu nemških brzih bojnih letal na izpostavljenosti oporišče na južnozpadni fronti je bilo večje število sovražnih letal uničenih ali poškodovanih na tleh.

Angleška letala so metala pretekle noči rušiline in zažigalne bombe pretežno na stanovanske predele nekaterih krajev v zapadni in južnozpadni Nemčiji, med drugim tudi na mestne področje Nürnberg. Prebivalstvo je imelo izgube. Šest napadajočih bombnikov je bilo sestreljenih.

Dočim pa je množica oklopnih voz in motoriziranih čet ruske vojske prodirala v smeri k vmesnemu cilju Dnjepropetrovsku so Nemci z bliskovitimi protuklopom napravili ogromno vrečo. V njej so se znašle znatne ruske čete popolnoma obkoljene. Polgoma je bila ta množica razdeljena v razne skupine, ki so se branile z obupno besnostjo, toda brez vsake nade v rešitev. Po številu moštva in bojnih sredstev je bila najmočnejša skupina v tej vreči že uničena, pa tudi ostale skupine ne bodo več mogle dolgo vztrajati.

Druge operacije uničevanja sovražnih sil so v teku tudi tostran reke Miusa, nedaleč od področja, kjer so bili boji proti ostankom sovjetske 7. konjske divizije, ki se ji je bilo posrečilo prodreti v zaledje nemških četam. Bitka na vzhodu je dosegla svoj vrhunec v srednjem in severnem odseku. S prenosom ofenzive proti severu se rusko vrhovno poveljništvo nada, da bo prisililo Nemce, da bodo razpršili svoje čete in jih z južnega dela fronte poslali na sever v obrambo najbolj ogroženih točk. Toda Nemcem ni treba oslabilosti južnega odseka, da bi s silami, odtegnjenimi na jugu, ojačali postojanke na severu. Po vsej priklki so nemške rezerve na srednji in severni fronti zadostne, da vzdržijo vse boljševske navale. Razen tega se obramba opira na sistem utrd, ki so odlično organizirane.

Po nemških poročilih so boji na hujši v srednjem odseku na fronti pri Suhovih—Ladoga—Petrograd trenutno nekakoli zastale. Pri tem je treba p. novno naglasiti, da Rusi n. kjer niso pridobili na ozemlju. Da bi se zmanjšali pomen tega dejstva, se poslužuje sovražna propaganda enega izmed svojih znanih prijemov in poročila senzacionalne vesti, kakor da je tudi že Kijev v območju bitke zaradi napredujočega sovjetskega napada, ki ima izhodišče zapadno od Harkova, Berlinski krogi označujejo take vesti kot gorostasno vojno zvijačo, kajti najskrajnejše zapadne točke, ki so jih dosegli boljševiki za Harkovom, so oddaljene več kakor 300 km od Kijeva. (Il Piccolo.)

Hude sovjetske letalske izgube

Berlin, 26. febr. s. Iz vojaškega vira se doznava, da je sovjetsko letalstvo v zadnjih 48 urah izgubilo 161 letal, ki so jih sestrelili lovci in protiletalska obramba. Izgubam, ki so jih navedla nemška vojna poročila včeraj in predvčerajšnjim, se pridružujejo 4 nadaljnja sovražna letala, ki so bila sestreljena v severnem odseku. Izmed 47 letal, ki jih je bilo zbitih v srednjem odseku, pripada 33 leta: kategoriji težkih bojnih letal, ki imajo poseben oklep in so v glavnem dvomotorni bombniki. V odseku Ilmenskega jezera je eskadra nemških lovcev dosegla v treh dneh svojo 1500. zmago od začetka operacij na vzhodnem bojišču.

Razlogi nemške vere v zmago

Razlogi, 26. febr. s. Pod naslovom »Nauki iz leta 1918« primerja politični sodruknik lista »Völkischer Beobachter« položaj, v katerem se je iz raznih razlogov znašla Nemčija v konfliktu leta 1914—1918, s sedanjem. Po njegovem mnenju je velika razlika med obema dobama v tem, da vodi danes Nemčijo jednaka volja, ki izpodbuja in poživilja vse energije naroda, utrjujoč jih vedno bolj, medtem ko se notranje in pravo bojišče vedno bolj povezuje in tako jamčita pogoje za zmago, medtem ko v prejšnji vojni nemški narod ni verjel v svojo bodočnost. Danes ni nemškega državljanja, ki bi se pustil zavesti po propagandnih vabah sovražnika in bi verjel v lahek mir in prizanesljivo ravnanje s strani morebitnega zmagovalca. Vsakdo danes prav dobro ve, kaj bi se zgodilo Nemčiji, če bi se srčala ne nasmejala nemškemu orožju. Primer iz leta 1918 je še vse preveč živo pred očmi nemškega naroda, toda z razliko od tedaj sloni danes gotovost zmage na neovrženih dejstvih, čeprav bi utegnili biti borba še dolga in težka in čeprav bi se mogel zdeti uspeh še zelo daleč, medtem ko bo usoda še močno preizkusila nemški narod z novimi udarci. Borci na vseh bojiščinah pa bodo še bolj bojažljivi, bodisi v materialnem kakor moralnem pogledu, in njihova vera v bodočnost bo še bolj trdna.

Finski demanti ameriških izmišljotin

Helsinki, 25. febr. s. Finska brzojavna agencija je objavila naslednje poročilo: Finska brzojavna agencija doznava iz New Yorka o trditvi lista »New York Times«, ki baje ve iz zanesljivega vira da je Finska pripravljena podpisati takoj separaten mir za kakršno koli ceno. Po teh obvestilih bi bila Finska pripravljena prepustiti Karelsko ožino južno od Viipurija in razpravljati o popravni meji v okrožju Salme in Petsama, vendar bi ne odstopila Hankoja. Da bi Sovjetska zveza sklenila tak mir, bi bili finski predstavniki praviljeni nagovoriti tudi Madžarsko in Rumunijo, naj sledita zgledu Finske. V teh trditvah se tudi navaja, da na Finskem razumejo, da bi se morala pogajanja vršiti v Moskvi. Na Finskem ne smatrago za možno po teh informacijah, da bi Washington in London prevzela vlogo posredovalca ter bi se morala Finska poslužiti kakšne nevtralne države, da bi uresničila svoje mirovne nade. V tem primeru Stockholm verjetno ne bi prišel v postev, najbrže pa bi se Vatikan lotil tega vprašanja. Pristojni viri poodlaščaajo finsko brzojavno agencijo, da izjavi, da so informacije lista »New York Times« popolnoma izmišljene.

Vodja nemških dijakov pri Jordani

Madrid, 26. febr. s. Vodja nemških dijakov dr. Sheel je prispel iz San Sebastiana v Madrid. Na kolodvoru so ga sprejeli narodni delegat za zunanjo službo Falange in številni prvaki ter nemški in španski odličniki. Kasno popoldne je dr. Sheela sprejel zunanji minister Jordana.

Protikomunistična kampanja v Španiji

Sevilja, 26. febr. s. V Sevilji in glavnih krajih pokrajine se bo prihodnje dni pričela protikomunistična kampanja, ki jo bo priredila narodna delegacija falangistične propagande. Sodelovali bodo mnogi govorniki.

Novačenje v Španiji

Madrid, 25. febr. s. Z dekretom vojnega ministrstva je bilo odrejeno, naj se javijo rekruti letnika 1943. Od 20. do 22. marca se morajo prijaviti rekruti, določeni za Afriko, 6. aprila pa oni, določeni za polotok.

Resnica in laži

Javnost, ki je daleč od središč velikih dogodkov, odigravajočih se v svetu, se da čisto zapeljati od preproste in pametne presoje dogodkov s tendenci glasovi, ki jih širijo nalašč neprijatelji miru in reda, da dosežejo svoje temne namene.

Na tem področju širijo podli sluge Anglosasov in boljševikov na debelo razne laži, da dokažejo svojim gospodarjem, da zaslužijo denar, ki ga prejema za to svoje delo. Znano je, da so laži blago, ki se v vojni zelo lahko prodaja in da je to vrste trgovina najmanj opasna. Na drugi strani je res, da se samo lahkoverneži pustijo navdušiti za tako blago, res pa je tudi, da so pač lahkoverneži zelo množični in da čisto njihovo mrmranje in blebetanje: »Pravijo, da...«, presega mejo dopustnosti.

Voje operacije na ruskem bojišču ter manevri odmaknjen nemške vojske, to dvoje je bilo nekak prasek, pod čigar vplivom je vzkipele voda, ki jo imajo v glavi razširjevalci lažnih vesti. Ti so začeli točiti svojo bedno peno še vodo, kakor da točijo pravo pravcato peno. Po njihovih besedah so Stalinove čete že pred pragom Balkana, že ogražajo Zagreb in morda celo — zakaj neki ne — napredujejo proti Trstu, dočim Turki podpirajo angleško izkrcanje v Grčiji.

Bilo bi otročje, ako bi hoteli postavljati na laž te vesti, kajti dejstva sama in izjave iz ruskega in angleškega uradnega vira jih postavljajo na laž vse in polivajo z vodo bedasti ogenj lahkega navdušenja, ki imajo koristi od silne zmede.

Sam Stalin je zelo potlačil to navdušenje, ko je ob priliki 25. obletnice ustanovitve rdeče vojske v svojem dnevnem povelju zapisal: »Ne sme pa se misliti, da je nemška vojska že poražena in da rdeča vojska nima druge naloge, kakor da preganja Nemce do zapadnih mej Sovjetske zveze. Kdor tako misli se predaja nevarnim utvarom. Kdor tako misli, preveč precenjuje lastne sile in ne ocenjuje dovolj sovražnikove moči. Kdor tako misli, da pod vplivom pustolovskega duha. Rdeča vojska ima pred seboj še trdo borbo proti sovražniku, ki je še močan. Ta borba bo zahtevala mnogo časa, mnogo žrtve in največjega napona vseh naših sil.«

Naj se tisti, ki imajo koristi od trošenja

raznih laži zamislijo nad besedami rdečega vlastodržca in naj se potrudijo čitati med vrsticami te poslanice, ki je bila naslovljena na slavnostni dan četam v trenutku, ko je vojna sreča naklonjena sovjetskemu orožju. Vendar je ta izjava tako odločna, da lahko postrže peroti vsakemu pregoretemu navdušenju. Saj je res, da celo nevtralni vojni strokovnjaki presojajo položaj ruske ofenzive zelo previdno ter dajejo nedoločne napovedi za bodočnost. Njihove napovedi in izjave so vse opremljene z besedicami »ako«, »če«, »vendar«, »po vsej priliki« itd.

Komunistični razširjevalci lažnih vesti so videli, da se s svojo domišljijo zalotavajo v zid stvarnosti. Spoznali so, da nimajo dovoljnih dokazov, da bi vzdržali tako zvane »resnice«, ki jih širijo med ljudstvo. Zato skušajo doseči svoj namen na drug način in si prizadevajo, kako bi skali bistro vodo stvarnosti tudi na področju notranje politike. Da bi dokazali, kako se njihove pobožne želje izpreminjajo v stvarnost, so izlegli pripovedko, da je Duce prevzel zunanje ministrstvo samo zato, da bi lahko napravil separaten mir z Anglijo.

Ne vemo, ali je ta vest nastala iz angleške želje in nas to tudi prav nič ne zanima, vemo le to, da je ta vest, v kolikor se tiče Italije, prava pravcata laž, in sicer tako bedasta laž, da kaže vso umstveno bedo onega, ki si jo je izmislil, in tistega, ki jo verjame. Druga iznajdba, ki gotovo ne dokazuje prevelike domišljije tistega, ki si jo je izmislil, je vest — prosimo, pazite dobro — da »čuti Italija veliko potrebo po ljudeh, sposobnih za vojno, zato hoče izvesti novačenje med slovensko mladino ter jo vključiti v svojo vojsko.«

To možnost izključuje že sam dekret o priključitvi Ljubljanske pokrajine k kraljevini Italiji, zato je naravnost nerazumljivo, da se najde kdo, ki take gerostastnosti ne samo razširja, marveč, da se najdejo tudi ljudje, ki take izmišljotine verjamejo. Naj bodo slovenski mladenci popolnoma mirni: Italija zahteva od njih samo red in delavno lojalnost, kakor je že ponovno izjavil Ekselencija Visoki komisar Graziosi.

Samo to zahteva Italija, toda to pa na najodločnejši način!

Angleške utvare

Realistično in stvarno prikazovanje položaja na vzhodnem bojišču v nemških listih in v govorih odgovornih nemških državnikov je zbudilo v anglosaskih deželah velik strah, da išče Nemčija zavetnikov proti glavnemu sovražniku Evrope — boljševizmu. Na ta podkpanja angleških listov so v nemških vodilnih in novinarskih krogih že odgovorili z vso odločnostjo: Ugotovitev, da je boljševizem največja nevarnost za Evropo in njeno civilizacijo, je samo ugotovitev resnice, kakor je ugotovitev resnice tudi to, da so Anglosasi izvršili veleizdajo nad Evropo s tem, da so zaradi svojih sebičnih interesov Evropo prodali boljševizmu. Nemčija in njeni zavetniki pribijajo to dejstvo samo zaradi zgodovinske odgovornosti ne pa zato, ker bi potrebovali pomoči v borbi proti sovražniku številka 1. Nemčija se zaveda svoje naloge v tem boju, ki je zanjo posilstvo v imenu in v korist vse Evrope.

Najboljši odgovor na navedene angleške utvare pa je dal dr. Ley v tedniku »Angriff«, ko je še enkrat priložil trdno in odločno voljo nemškega naroda za doseg zmage. Pisec po-

ziva v svojem članku nemški narod naj sovrta sovražnika, tako zunanega kakor notranjega: »Kdorkoli brani naše nasprotnike in skuša zapeljati svojega bližnjega z modrovnanji, izvitimi z trte, je naš sovražnik in bo uničen. V tem pogledu ne poznamo obzirov do nikogar, niti do staršev in sorodnikov. Geslo vseh Nemcev mora danes biti: Kdor ni z menoj, je proti meni; in kdor takoj ne uboga Hitlerja, je izdajalec.« Dr. Ley nato takole nadaljuje: »S kakšno pravico menijo kavarniški strati da smejo govoriti o vojaških zadevah? Mi narodni socialisti smo bili vselej vajeni boriti se brez kompromisa. Še vedno smo neupogljivi skvadristi kakor nekdanji ljudje, ki nismo nikdar dopustili, da bi kdo nekako zvalil kritiziral stranko. Notranjega sovražnika moramo streti tudi tedaj ko se pojavlja v javnih lokalih z bolj ali manj bedastimi dvigali. Kdor ne ugovarja, je sam kriv. Naš narod noče nič slišati o kakem usmiljenju. Srečni smo, da živimo v teh zgodovinskih urah. Ne prosimo za milost in ne verujemo v čudeže; smo le fanatiki in ne bomo nikdar popustili, nikdar kapitulirali!«

Položaj Švice

Bern, 25. febr. s. Ob otvoritvi razstave ob 100-letnici švicarske znanke je govoril predsednik zveze in šef ministrstva za pošto in železnice Celio. Poudaril je v pričetku z zadovoljstvom, da je Švici poverjena zaščita interesov 27 držav, ki so v vojni, kar znači, da jo vsi spoštujejo in ji zaupajo, vendar pa je sedanjí trenutek resen in gotovo bolj resen, kakor je bil za Švico med vojno 1. 1870 in med svetovno vojno. Bije se gigantska bitka. Celio je dejal, da ni mnenja onih, ki mislijo v svojem optimizmu, da ni za Švico nobene vojaške nevarnosti več, kajti ti se ne spominjajo več, da so pred dobrim stoletjem švicarsko ozemlje teptale čete starega cerjevega maršala, ki so prišle z daljnjih ruskih step. Zlasti na gospodarskem področju čuti Švica težave in se je stanje celo poslabšalo. Po omembi vprašanji, ki jih bo morala Švica še rešiti, je zatrdil, da se mora država izpolnjevati. Če bo kaj trajnega in splošno veljavnega preživelo sedanjo Kalvarijo, bo to pravičnejša ureditev družine in dela družine, ki bo priznana materinska celica civilizirane družbe, in dela, ki se smatra za najplemenitejši izraz človeškega bitja.

Trpko razočaranje ameriške javnosti

Lizbona, 25. febr. s. »New York Herald Tribune« trpko kritizira v uvodniku to, kar je Amerika storila v 14 mesecih vojne. Gre za največjo vojno ameriškega naroda. Za Ameriko je borba na življenje in smrt. Še nikoli se Amerika ni nahajala v takšni krizi, celo ne v najbolj obupnih dobach državljanske vojne. Kaj se je doslej loseglo? Na Pacifiškem oceanu se vodi obrambna vojna. Na Kitajskem, na Aleutih in v Severni Afriki je jedva uspelo vzdržati in nič več. Ni še bila izvedena ofenziva, ki bi ustrezala ogromnim nalogam, ki jih je treba rešiti. V Washingtonu se ustanavljajo novi uradi in mobilizirajo se desetstotci salnih strojev, ki naj služijo demokracijam. V državi je mnogo moških in žensk v uniformi, toda nobena od teh oseb še ni doslej duhala smolnika. Lastni vojski in vojskam ostalih narodov smo dali najpopolnejšo oborožitev. Mislimo se je na razvedrilo za čete z lepimi dekleti in s predstavljanji, ničesar se pa še ni storilo za zmago. Ameriški državniki pa so govorili, kakor da bi jim že ves svet pripadal. Amerika se nahaja, zaključuje list, v fazi reklame in ne v dobi borbe. Vsa predavanja in propaganda objasnila ne morejo te resnice prikriti.

Japonski letalski napadi na kitajske postojanke

Nanking 25. febr. s. Skupina japonskih lovcev in bombnikov je napadla mesto Vansien, 50 km vzhodno od Liančana ob reki Jangce v pokrajini Ševan. Učinkovito so bili bombardirani številni vojaški objekti. Zadele in hudo poškodovane so bile tudi naprave na letališču v Lijangšanu ter sovražne ladje ob pomolih v Vansien.

Skrb za Japonce, internirane v sovražnih državah

Tokio, 25. febr. s. Parlament je soglasno odobril načrt za povečanje podpornih ukrepov za 700.000 japonskih državljanov, ki prebivajo in so internirani v sovražnih državah in s katerimi sovražnik nečloveško ravna.

Prevzemanje odrezkov živilskih nakaznic za februar

Trgovcem in pekomo naznanja mestni preskrbovalni urad, da bo prevzemal odrezke živilskih nakaznic za februar tako, da pridejo v ponedeljek, 1. marca, na vrsto trgovci z začetnico A, v torek, 2. marca, z začetnico B, v sredo, 3. marca, z začetnico C do F, v četrtek, 4. marca, z začetnicami G in H, v petek, 5. marca, z začetnicami I in J, v soboto, 6. marca, z začetnimi črkami Ka do Kl, v ponedeljek, 8. marca, vsi drugi trgovci z začetnico K, v torek, 9. marca, z začetnico L, v sredo, 10. marca, z začetnico M, v četrtek, 11. marca, z začetnicami N in O, v petek, 12. marca, z začetnico P, v soboto, 13. marca, z začetnicami R in S, v ponedeljek, 15. marca, z začetnicami Š in T, v torek, 16. marca, z začetnicami U in V in v sredo, 17. marca, trgovci z začetnicami Z in Ž.

Peki morajo odrezke oddati tako, da v četrtek, 18. marca, pridejo na vrsto peki z začetnicami A do J, v soboto, 20. marca, z začetnicami K do P in v ponedeljek, 22. marca, peki z začetnicami R do Z. Odrezke morajo trgovci in peki oddati le v tako določenih dneh med dopoldanskimi uradnimi urami v II. nadstropju Mestnega doma.

Mašobne odrezke morajo trgovci oddati cele. Če so razrezani, jih je treba zlepliti z odrezki za olje. Lepljenje vseh drugih odrezkov pa ostane po doslej veljavnem načinu. Odrezke za moko, riž in testenine je treba ločiti v posamezne zavitke, kjer mora biti na vsakem navedeno število v zavitku povezanih odrezkov in množina v kilogramih, ki jo odrezki predstavljajo. Na vsakem zavitku mora biti tudi čitljiv žig tvrdke. Odrezke za riž in testenine ni treba rezati, temveč jih je treba pustiti skupaj. Če so bili že razrezani, jih je treba zopet zlepliti v celoten, veljavni odrezek. Na zavitku odrezkov riža in testenin je prav tako treba označiti število v zavitku povezanih odrezkov in količino v kilogramih, na prvem mestu za testenine, nato pa za riž. Nadalje opozarjamo, da je treba odrezke dodatnih živilskih nakaznic, ki predstavljajo različno količinsko vrednost, ločiti tako, da je vsaka vrsta posebej v zavitku.

Posebej opozarjamo še peke, naj naposled vendar že začno ločiti vrste odrezkov ter jih lepiti vsake vrste posebej. Ločiti jih je treba tudi po barvah, da je pregled lažji in natančnejši. Odrezkom je treba priložiti — kakor doslej — po dva seznama oddanih odrezkov.

Razdelitev mesa

Pokrajinski prehranjevalni urad sporoča, da bodo v soboto 27. t. m. konzumentje lahko kupili pri svojih mesarjih po prosti izbiri 100 gramov perutnine ali 100 gramov mesa ali pa 125 gramov konzervirane tunine na osebo.

Cena perutnine je določena na 30 lir za kg in tunini na 24 lir za konzervo v teži pol kilograma.

Gospodarstvo

Pridobivanje umetnih maščob

V mesečnem glasilu Mednarodnega poljedelskega inštituta v Rimu objavljajo dr. Stampo zanimivo razpravo o pridobivanju umetnih maščob, s posebnim ozirom na pridobivanje maščob na biološki podlagi.

Nezadostna oskrba z maščobami v goste naseljenih evropskih deželah je zgodaj vzbudila zanimanje kemikov in biológov, ki so pričeli iskati sredstva, da se ta nedostatek odpravi. Že v prvi svetovni vojni je to vprašanje stopilo v ospredje in so poizkusili že takrat precej napredovali. Sedanja vojna pa je dvedla do novega koraka v tej smeri. V Nemčiji so pričeli pridobivati sintetične maščobe na podlagi oksidacije parafina. Postopek sta razvila kemika Fischer in Tropch (ki sta znana kot izumitelja postopka za pridobivanje bencina iz premoga). Od leta 1940 krije Nemčija s proizvodnjo sintetičnih maščob 15% prejšnjega uveza maščob in 20% potrebe maslnih kislin za proizvodnjo mila.

V zadnjem času je postalo posebno aktualno vprašanje biološke sinteze maščob. Prva dela v smeri pretvoritve ogljikovih hidratov v maščobe s pomočjo rastlinskih in živalskih organizmov grede nazaj v sredo preteklega stoletja, že takrat so ugotovili, da lahko rastlinski in živalski organizmi povzročijo nastanek maščob iz ogljikovih hidratov in protidov. V ta namen služijo različne vrste gljivic, tako med drugim kvasice, gljivice, gljivice plesni itd. Poizkuse na področju biološke sinteze maščob s pomočjo gljivic so pričeli delati že pred 50 leti, in sicer v večjem obsegu zlasti v Nemčiji. Po svetovni vojni so te poskuse nadaljevali nemški in ameriški učenjaki. Njihovo prizadevanje je šlo za tem, ugotoviti one vrste gljivic, ki dosežejo najboljše učinke, odnosno s križanjem najbolj aktivnih vrst gljivic vzgojiti nove vrste gljivic z največjimi fizikalno-kemičnimi lastnostmi. Ti poizkusi so

prišli že tako daleč, da stopa njihova praktično izkoriščanje že v prijemljivo bližino.

Biološka sinteza maščob na opisani podlagi omogoča, da se za pridobivanje maščob izkoristijo neporabni ali nevnemljivi ogljikovi hidrati v najrazličnejši osnovni obliki, kakor so odpadki sadja, ksiloz (lesni sladkor), semenske luske (zlasti od sončničnega semena), sulfatna lužila, ki odpadejo pri proizvodnji celuloze, itd. Nastajajo torej obsežne gospodarske možnosti za vnovčenje sadja in plodov, ki jih ni mogoče drugače vnovčiti ali se hitro pokvari. Izkoristijo se lahko tudi odpadki tvornic za sadre konzerve, pa tudi drugi odpadki živalskega in rastlinskega izvora. Iz vseh teh snovi se lahko na opisani biološki način pridobivajo maščobe, in sicer po taki ceni, kakršna po mnenju avtorja ni primerna samo v izrednih časih, temveč tudi v normalnih razmerah. Pričakovati je, da se bo pridobivanje umetnih maščob po biološki poti naglo razvilo, podobno, kakor se je že razvilo v Nemčiji izdelovanje sintetičnih maščob. Dr. Stampo v svoji razpravi še posebno opozarja na važno razliko med obema načinoma pridobivanja umetnih maščob, t. j. med sintetičnim in biološkim načinom. Medtem ko je za pridobivanje sintetičnih maščob po kemični poti potrebno zgraditi kompleksne in drage naprave, se lahko umetne maščobe na biološki podlagi pridobivajo na enostaven način tudi v manjših napravah. Te naprave se dajo docela prilagoditi spremenjenim tržnim razmeram glede na razpoložljivost osnovnih surovin (raznih odpadkov, ki vsebujejo ogljikove hidrate). Vzgojitev posebnih vrst najaktivnejših gljivic pa bo gotovo omogočila, da se bodo lahko na ta način pridobivale razne umetne maščobe, ki se ne bodo mnogo razlikovale od sedaj najbolj uporabljenih naravnih maščob.

Gospodarske vesti

= Gospodarske vesti iz Hrvaške. V zagrebških »Narodnih novinah« je objavljeno besedilo sporazuma o evropski poštini zvezi. Ta sporazum je podpisala sedaj tudi Hrvatska poleg Italije in Nemčije ter Albanije, Bolgarije, Danske, Finske, Madžarske, Nizozemske, Norveške, Rumunije, San Marina in Slovaške. Istočasno je objavljena izvršilna naredba za poštino službo in za brzojavno službo. Zaradi sklenitve novega trgovskega sporazuma s Švico je te dni odstopovala hrvaška trgovska delegacija v Bern.

= Nova radijska oddajna postaja v Banjaluki. Te dni so pričeli s poskusnimi oddajami v novi radijski oddajni postaji v Banjaluki. Poskusi so pokazali zelo zadovoljiv rezultat in se oddaje slišijo na vsem področju Hrvatske.

= Racionalizacija v nemški tekstilni industriji. Te dni so v Nemčiji uvedli novo tarifo za delo v tkalnicah, ki izdelujejo tkanine za uniforme. Ta tarifa se nanaša predvsem na delo pri novih specialnih strojih. Zasluge delavca se ravna po doseženi storitvi. S temi novimi stroji se glede na večjo storitev delavcev doseže prihranek delovnih ur za 30 do 40%, ponekod celo do 50%.

= Poročena posl vanja nemških podjetij z oblastmi. V teku vojne se je v zvezi z dirigiranjem gospodarstva znatno povečalo poslovanje z različnimi formulirji, prijavami itd. Te tak: zvane papirne vojne pa je sedaj koec. Kakor poročajo nemški listi so bili že ob koncu lanskega leta izdani dalekosežni ukrepi z namenom, da se doseže racionalnejša kontrola, ki bo povzročila manj dela podjetjem. V tej zvezi je bil poenostavljen najprej način odbitkov za davke in ostale davke pri delavcih in nameščenih, tako da sta sedaj samo dva etnotna odbitka in je poslovanje medznih pisarn sedaj neprimerno lažje in enostavnejše. Sedaj je bila uvedena za vso Nemčijo enotna vprašal-a pola za zaposleno osebo, ki nadomešča vse deseterje prijave osebja. Vsa obrat bo v bodoče samo enkrat na mesec izvršil pravo na enotnem formulirju za vse zainteresirane ustanove (za razne ustanove bolnišnice in pokojniškega zavarovalja, za urad za delo itd.). Sedaj je uveden tudi enotni formulir za prijave proizvodnje blaga na skladišču in prometa in je treba te podatke poslati samo eni ustanovi. Končno je bil uveden enoten pisemski papir in enoten formulir za fakture in račune.

= Uklinjene modne revije v Nemčiji. Po odredbi voditelja strokovne skupine za damske obleke je odslej v zvezi z vojno-gospodarskimi omejitvami prepovedano v Nemčiji predvajanje modelov damskih obiek in prirejanje modnih revij.

= Poljska generalna gubernija ostane samostojno carinsko področje. V zvezi z nedavno odredbo generalnega guvernerja v Krakovu glede oprostitve carinskih dajatev pri uvozu iz Nemčije in s skladno odredbo nemškega državnega ministra za finance o oprostitvi carin pri uvozu iz Poljske generalne gubernije, ni bila uklinjena carinska meja, kakor so to nekateri tolnačili. Generalna gubernija ostane nadalje samostojno carinsko področje, za katero veljajo dosedanja carinska predpisi in predpisi glede potnikov, ki so bili le v toliko spremenjeni, da se pobira carina na blago, ki ga vnesejo ali iznesejo potniki.

= Obnova zasebne lastnine v baltških državah. Državni minister za vzhodne dežele Rosenberg je te dni izdal naredbo o obnovi privatne lastnine v Estonski, Letonski in Litvi. V sovjetski upravi razlašena in kolektivizirana zasebna lastnina se zopet obnovi in se prenese na bivše lastnike. Obnova lastnine je bila izvršena v trdnem pričakovanju, da bodo lastniki izpolnili svoje dolžnosti nasproti nemškemu vojnemu gospodarstvu.

= Izredno povečano pridelovanje oljnih rastlin v Franciji. Francoski kmetijski minister Bonnafous je te dni razpravljao o vprašanju oskrbe francoskega prebivalstva z maščobami. Pri tem je navedel podatke iz načrta, ki predvideva izredno povečanje površine za pridelovanje oljnih semen in oljnih plodov v Franciji. Francija potrebuje pri sedanjem obsegu racionaliranja za prehrano prebivalstva 280.000 ton maščob na leto. Ta količina pa je trenutno krita le v višini 151.000 ton, ker odpade uvoz oljnega semena iz Francije na leto 54.000, od te količine pa je krito 20.000 ton. Po nemškem vzorcu

bo Francija krila precejšen del primanjkljaja z boljšim izkoriščanjem proizvodnje mleka in masla, to je s prisilno oddajo mleka mlekariskim združenjem, ki bodo oddajale le posneto mleko konsumantom. Na drugi strani pa bo letos izvršen dalekosežen našt za povečanje proizvodnje oljnih semenjem reši do konca vojne. Po večati površini za pridelovanje oljnih semen za 60.000 ha. V letošnjem letu pa je predvideno povečanje te površine na 250.000 ha in po možnosti celo 300.000 ha. Do leta 1942 je Francija vso potrebo krila z lastno proizvodnjo oljnih semen, poneže pa je proizvodnja občutno nazadovala, ker ni bila zaščiten pred uvozom cenejših inozemskih oljaric. Tako je znašala leta 1939 površina za pridelovanje oljnih semen komaj 7500 ha. Tako je morala Francija pred vojno uvoziti na leto okrog 270.000 ton olja iz kolonij in okrog 230.000 ton iz ostalega inozemstva. Sedanja prizadevanja ne gredo samo za tem, da se vprašanje oskrbe Francije z oljnim semenjem reši do konca vojne. Po končani vojni dolgo časa ne bodo na razpolago ladje za dovoz oljaric iz inozemstva, vrhu tega pa bo domača proizvodnja s carinami zaščitena.

= Nazadovanje izvoza vina iz Portugalske. Pred vojno je spadal izvoz portugalske vina med najvažnejše izvozne proizvode Portugalske in je po svojem pomenu zastopal le za izvozom plutovine in ribjih konzerv. Odkar je izbruhnila vojna, pa se opaža stalno nazadovanje izvoza portugalske vina, kar je v zvezi s spremenjenimi možnostmi izvoza in večjo domačo potrošnjo. Leta 1939 je Portugalska izvozila še 409.000 hektolitrov portugalske vina, naslednje leto 320.000 hl, predlanskim 86.000 lani pa le 67.000 hl. Po vrednosti je izvoz portugalske vina leta 1939 predstavljaval 13%, lani pa le nekaj več kakor 1% celotnega izvoza. Zato pa je na drugi strani na prvo mesto v portugalskem izvozu stopil volfram, ki ga Portugalska pred vojno sploh ni izvažala. Od celotne vrednosti izvoza je že leta 1941 odpadla polovica na vrednost izvozenega volframa.

= Proizvodnja umetnih tekstilnih vlakn v Zedinjenih državah. Po vzorcu osmih držav so pričeli v Zedinjenih državah, zlasti po izbruhu vojne, naglo graditi nove tvornice za umetna tekstilna vlakna, in to čeprav imajo na razpolago ogromno proizvodnjo bombaža. Pri proizvodnji avtomobilskih gum so že lani docela upustili uporabo bombaža in uporabljajo sedaj umetna vlakna, ker so ravno za ta namen mnogo boljše kakor bombaž. Še leta 1940 je bila proizvodnja celulozne volne v Zedinjenih državah škrat večja kakor l. 1937. Naslednje leto se je proizvodnja povečala še za 50 odstotkov, lani pa za nadaljnjih 23 odstotkov. Leta 1937 je znašala vsa ameriška proizvodnja celulozne volne 90.000 metrskih stotov, za lansko leto pa se ceni že na 700.000 metrskih stotov. V istem času se je proizvodnja umetne svilne povečala od 1.45 na 2.13 milijona metrskih stotov. Ameriški strokovnjaki so mnenja, da se glede uporabe sintetičnih surovin pripravila prava revolucija.

= Prisilna zaposlitev v ameriških oboroževalnih obratih. Iz New Yorka poročajo, da je komisar za uporabo delovnih moči Mac Nutt sporočil sklep vlade, po katerem je sedaj delavcem v oboroževalnih obratih prepovedano zapustiti delo z namenom, da bi si poiskali drugo delo. Prepoved se nanaša na oboroževalne delavce v starosti od 18 do 36 let. Nadalje so v Zedinjenih državah objavili seznam 29 poklicnih strok, ki za vojno niso važne. To so med drugim frizerji, gostilničarji, šoferji, čistilci čevljev itd. Pripadniki teh poklicev se bodo morali na poziv javiti za delo v vojno važnih obratih. Končno napovedujejo podaljšanje delovnega časa v oboroževalni industriji na 52 ur na teden. Sele nedavno je bil delovni čas povečan od 40 na 48 ur.

Madžarsko-turška trgovinska pogodba

Budimpešta, 25. febr. s. Včeraj so se v Budimpešti zaključila trgovinska pogajanja med Madžarsko in Turčijo. Šef turške delegacije in šef madžarske delegacije sta podpisala trgovinsko pogodbo in konvencijo o plačevanju. Podpisani sporazumi bodo veljali leto dni. Sklenjeni sporazumi ustrezajo trenutnim posebnim potrebam ter določajo večjo izmenjavo med Turčijo in Madžarsko.

Nevtralnost Turčije

Carigrad, 24. febr. s. Listi posvečajo svoje uvodnike govoru, ki ga je imel predsednik vlade na slavnosti v Narodnem domu. V svojih komentarjih izražajo piski svoje popolno soglasje z govorom, zlasti z onim delom, ki se nanaša na politko zunanjo politiko. V listu »Vakite« piše poslanec Asim, da je vlada iskreno izjavljala politiko nevtralnosti, da sta jo oba vojna tabora razumela in znala ceniti. Dejstvo je, da nam je začela Nemčija, s katero nas veže prijateljska pogodba, izročiti bojno gradivo in nam odprla v ta namen kredit 100 milijonov mark. »Tat« trdi, da si je hotela Turčija s tem, da je podpisala razne pogodbe z obema bojnima taboroma zagotoviti nevtralnost za ves čas vojne, nakar poudarja, da si je Turčija s svojo odkrito in lojalno politiko pridobila zaupanje obeh vojni taborov, svojih prijateljev in zavetnikov. List »İstisat Etker« podčrtuje oni del govora predsednika vlade, v katerem je dejal, da ni Turčija prevzela nikakih tajnih obveznosti z nikomur. Te besede bodo demantirale vse glasove, ki krožijo v inozemstvu, in bodo po vrhu potrdile iskrenost turške nevtralne politike. »Ulus« poudarja prav tako trditve, da ni sklenila Turčija tajnih pogodb z nobeno državo in da njena politika ni naperjena proti nikomur.

Kandidature za turški parlament

Ankara, 25. febr. s. Ljudska stranka je prijavila kandidaturu izmeta Inenija za predsednika republike v volilnem okrožju Ankare. Ministrski predsednik Saradzoglu bo kandidiral v okrožju Smirne, zunanji minister Memendzoghlu v okrožju Carigrada in predsednik zbornice v okrožju Cagira.

Stavkovno gibanje v Siriji in Libanonu

Ankara, 25. febr. s. V vsej Siriji in Libanonu so se zaradi ojačen komunistične propagande, ki jo številni sovjetski agenti z vsemi sredstvi izvajajo, obnovile stavke delavcev v industrijah. Delavci zahtevajo boljše plače in socialno zaščito, s katero bi se zboljšalo njihovo bedno življenje. Kljub stavkam, ki so v nekaterih krajih trajale več dni, v hudo škodo gospodarstvu obeh držav, vodilni razredi nečesto pristati na delavske zahteve. Te razrele podpirajo zasedbene oblasti, ki zatirajo z vsemi sredstvi delavsko gibanje.

Pri Azorih potopljena angleška ladja

Lizbona, 25. febr. s. V Ponti del Gada se je izkrcalo 74 rešencev z neke angleške ladje, ki so jo potopile podmornice O- v bližini Azorov.

Kitajski general o japonski premoči

Lizbona, 25. febr. s. General Huingsinhui, šef kitajske vojske mislije, ki je sedaj v Londonu, je izjavil davi na konferenci tiska: Japonska ojačuje svojo moč in ne bo enostavno čakala na usodo Japonska, ma obina sredstva na razpolago. Misel za napad Japonske, ki je na vrhuncu svoje sile, je zelo privlačna, toda upoštevati je treba, da razpolaga Japonska z nekaterimi važnimi strateškimi postojankami. Zaradi tega se je treba prilagoditi napadalne mu načrtu združenih narodov.

Kitajski general je nato zahteval nadaljnja letala za Kitajsko in ugotovil da kitajsko letalstvo sedaj dejansko ne obstoji. Nato so ga vprašali, če bi bil zadovoljen z obiskom v Washingtonu. General je odgovoril: Pred končno zmago nas ne more ničesa zadovoljiti. Glede položaja v Indiji je dejal: Položaj je žalosten za nas, Upam da bo angleška vlada zadovoljivo rešila vsa vprašanja.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 27. febr. ob 17.30: Ples v Trnovem Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol. Nedelja, 28. febr. ob 14: Zablujena žena Izven. Zelo znižane cene od 12 lir navzdol; ob 17.30: Veliki mož. Izven. Cene od 20 lir navzdol. Ponedeljek, 29. febr.: Zaprtlo.

C. Golar: »Ples v Trnovem«. Burka v treh dejanjih. Osebe: Česnovar-Cesar, Lojze-Drenovec, Polona-Gorinskova, Mica-Rakarjeva, Mina-Starčeva, Metka-Levarjeva, Poldka-Remečeva, Tone-Bratina. Režiser: M. Skrbinšek; scenograf: inž. E. Franz.

OPERA

Sobota, 27. febr., ob 17: Zemlja smehljaja Opereta. Izven. Cene od 28 lir navzdol. Nedelja, 28. febr., ob 14: Gasparone. Opereta. Izven. Cene od 24 lir navzdol; ob 17.30: La Boheme. Izven. Cene od 24 lir navzdol.

Opozarjamo na nastop Belizarja Sancina v današnji predstavi Leharjeve opere »Zemlja smehljaja«. Sancin je pel to partijo pred nekaj sezonami v mariborskem gledališču, kjer je doživel opereta visoko število repriz. Partija prince Su-honga je bila njegova prva v mariborskem gledališču, z njo je dosegel odličilen uspeh za svojo nadaljnjo pevsko pot na tamošnj

E. Josin:

Stara Ljubljana

XII.

Gimnazijski profesorji

Nisem študiral na ljubljanski gimnaziji, vendar se spominjam na veliko gimnazijskih profesorjev:

Direktor na gimnaziji je bil dolgo let dr. Jakob Smolej, ki je pozneje postal deželni šolski nadzornik za srednje šole. Smolej je imel sina, ki je služil pri sodnji in postal deželni svetnik; preselil se je v Avstrijo. Imel je tudi dve hčeri, starejša hči Pavla se je poročila z znanim mecenom ing. V. Polakom, mlajša pa z I. Pučkom, gimnazijskim ravnateljem.

Najstarejši dolgoletni profesor je bil Valentin Konšek, rojen na Trojanah kot kmečki sin leta 1816. Služboval je v Celju, Mariboru, Kranju, naposled v Ljubljani od leta 1855. do 1886., naktar je šel v pokoj ter umrl leta 1899. v Ljubljani. Profesor Konšek mi je prav dobro v spominu, kajti Konškova družina in naša družina sta stanovali dolgo časa v 3. nadstropju bivše Holcerjeve, pozneje Kendove hiše na Mostnem trgu. Konšek je veliko pisal v časopise, večinoma nemške. Kot pristen »star Kranjec« je bil vedno pri dobrem humorju in imel sila dober tek. Večkrat je navadno dvakrat ali celo trikrat. Imel je veliko družino. Ena izmed hčera je bila dolgo let učiteljica na ljudski šoli pri Sv. Jakobu in mora biti starejšim ljubljanskim damam še vedno v spominu. Konšek je imel tudi dva sina: starejši sin Karol je bil zaposlen pri Laibacher Wochenblattu, drugi sin Jurij pa je bil po dovršenih študijah na graški univerzi najprej v Celovcu finančni konceptni uradnik, potem se je preselil v Ljubljano ter služil pri finančni direkciji, postal finančni svetnik in je bil še pred prvo svetovno vojno premeščen k finančni direkciji v Gradec. Ako se živi, mi ni znano. Z žoržom sva zrastle v isti hiši, bila sva ves čas prava dobra prijatelja do njegove preminutosti. Hodila sva veliko let vsak dan zajtrkovat k Čadu na Spodnji Rožnik, kjer so se shajali takrat: Levec, dr. Nejedli, Ogorelec, Stenta, urar Černe in drugi. Jurij Konšek je bil dober, kremenitga značaja, v uradu prijazen, a demuncijantov ni maral. Hodil je v mlajših letih zvečer v gostilno »Numero eins«, kjer je dobil tudi svojo ženko.

Filozof in matematik Nejedli

Dr. Josip Nejedli, rojen v Pragi l. 1821., umrl v Ljubljani leta 1919., je dolgo časa poučeval kot profesor na Slovaškem. Ko so Madžari odslovili profesorje in uradnike, je prišel l. 1862. kot gimnazijski profesor v Ljubljano ter služil tu do upokojitve leta 1884. Nejedli je bil filozof, dober matematik, pisal je tudi več razprav. V šoli je bil precej natančen, toda ne zloben. Imel je ženo, ki je bila vedno lačna ter vzela vsakikrat v gledališče kak prigrizek — prvo večerjo. Stanoval je dolga leta v prvem nadstropju Paumgartnerjeve hiše na Aleksandrovici cesti. Vstajal je zgodaj ter v poletju zarana hodil na sprehod in zajtrk v Čadovo gostilno pod Rožnikom. Tam se je vsedel, vzel svojo knjžico ter do prhoda drugih gostov vedno izdeloval računске naloge, prav tako kakor kak študent.

Botanik Alfonz Paulin

Alfonz Paulin, gimnazijski profesor, šolski svetnik ter univerzitetni profesor se je rodil kot sin oskrbnika na Turnski graščini pri Krškem leta 1853. Ko je napravil izpite iz naravoslovja, je bil mobiliziran ter se je udeležil okupacije Bosne in Hercegovine. Na ljubljansko gimnazijo je prišel leta 1881. ter šel v pokoj leta 1910.; obdržal pa je vodstvo pri botaničnem vrtu. Leta 1920. je bil reaktiviran in postal univ. profesor ter nato l. 1931. šel v stalni pokoj. Paulin ni bil oženjen, živel je pri svoji sestrini Hedviki Martinakovi, vdovi upokojene sodega svetnika v Logatcu ter umrl l. 1. decembra 1942. v Ljubljani. Kaj je storil Paulin za Ljubljano, za botanični vrt in za ljubljansko univerzo je več ali manj vsem znano.

Karl Melzer, rojen v Ljubljani l. 1814. kot sin zdravnikarja Antona Melzerja, je služil najprej v Gradu, Celovcu, Innsbrucku ter postal nato profesor na ljubljanski gimnaziji; leta 1875. je šel v pokoj. Predaval je zgodovino. Melzer je bil prava dobričina, kar je mladina izrabljala. Prav dobro se spominjam na tega gospoda, ki je hodil slabo oblečen in bil pravi čudak. Ko je hodil domov po cesti čez Breg, je vedno sedel na kamnito klopičo zraven Bilinove gostilne. Melzer je bil velik čestitalec Vodnika in Prešerna ter je navduševal

učence za slovensko literaturo, ker je sam tudi literarno deloval. Umrl je leta 1878. v Ljubljani. Imel je več sester, ki so svoje premoženje zapustile humanitarnim zavodom v Ljubljani.

Slovničar Josip Marn

Josip Marn, rojen v Dragovskem pri Litiji leta 1832., je umrl v Ljubljani kot upokojeni profesor in častni kanonik l. 1893. Kot slovenski časnikar je deloval pri Zgodnji Danici in drugih časopisih, izdal je »Jezničnik«, pisal je tudi hrvaško ip. češko slovnico za Slovence.

Iz zgodovine bodeče žice

Skoraj neopazno je šel mimo nas jubilej, ki ga v vojni nikakor ne velja prezreti: 75letnica bodeče žice. Meseca februarja 1868. je dobil Mihael Kelly patent za izdelovanje bodeče žice za ograjo. Njegova prvotna bodeča žica je bila sestavljena iz dveh vzporednih žičnih pramenov, na katerih so bili v kratkih razmakih pritrjeni pločevinasti zobčki. V novembru istega leta si je pridobil Kelly drugi patent za nov tip bodeče žice. Ta tip ni imel več pločevinastih zobčkov, temveč okrogle bodice. Kelly no tovo ni slutil, da bo njegova iznajdba, ki jo je namenil za zaščito vrtov pred tatovi, imela nekoč pomembno vlogo v vojni industriji.

V burski vojni so bodečo žico prvič uporabili kot zaščito pred sovražnikom. Takrat se je prvič izkazala tudi strojničar Lord Kitchener je bil, ki je spoznal velik pomen novega orožja, ki je kosilo sovražnike, da so padali kakor klasje pod srpom. V svetovni vojni je bodeča žica prišla še do večje veljave. Takrat se je pojavil na bojišču prvi tank, ki je pomenil resnega sovražnika za bodečo žico, toda izšli so tudi protisredstvo in bodeča žica je še vedno obdržala svoj pomen.

V zgodovino bodeče žice je posegel tudi Nemec Jakob Heish, rojen 9. marca 1826 v Badenu. Dečku je bilo devet let, ko so se njegovi roditelji izselili v Ohio. Šel je z njimi v

Valentin Kermavner, rojen leta 1835. v Vnanjih gorah pri Brezovici, umrl v Gradcu leta 1908., je poučeval na ljubljanski gimnaziji klasične jezike od leta 1870 do 1890. ter je spisal tudi več knjig za gimnazijo.

Anton Heinrich se je rodil v Liebentahu v Šleziji leta 1830. in umrl v Ljubljani leta 1888. V Ljubljano je prišel leta 1855. kot profesor za geografijo, zgodovino, nemščino in stenografijo. Kot rojen Nemec je bil vedno tudi nemškega mišljenja. Pisal je razne članke in tudi Vodnikov Album je priobčil nekaj njegovih pesmi.

novi svet in je prišel nekoč pri sestavljanju ograj za ameriške farme na m'el nekakšne bodeče žice. Toda našel se je konkurent v osebi nekega Gliddena, in ko je hotel Heish patentirati svoj izum, se je zapel v dolgo pravdo, ki je bila rešena šele čez dvajset let tako, da je bilo leta 1892 Gliddenu prisojeno prvenstvo za ta patent. Na ta način je prišlo Gliddenu ime 24. novembra 1874 v patentno knjigo pod številko 157.124 in je ta patent obveljal za edini patent bodeče žice v washingtonskem patentnem uradu.

Bodeča žica ima veliko in pomembno vlogo za napravljanje ovir proti sovražniku zlasti v moderni vojni. Že v prvi svetovni vojni so porabili ogromne količine bodeče žice. Julija 1913 so proizvajali v Nemčiji 200 vagonov bodeče žice tedensko, v avgustu 1915 je poskočila produkcija že na 300 vagonov, meseca julija 1916, med bitko na Sommi, je znašala proizvodnja bodeče žice tedensko 700 vagonov. Skupna množina bodeče žice, ki so jo Nemci porabili v svetovni vojni 1914—1918, je znašala približno 60.000 vagonov. Neki strokovnjak, ki navaja te številke, pravi, da bi bila ta množina zadostovala za zgraditev 65 m globoke pasu okrog celokupnega nemškega ozemlja. Bodeča žica se še danes z velikim uspehom uporablja v vojni ter tvori eno najresnejših ovir proti nenadnim napadom sovražnika.

Koliko vode potrebujejo rastline

Za stari grški filozofi so dognali, da brez vode ni življenja. Pravilnost tega reka je potrdila kemija, ki je ugotovila, da ne potrebujejo vode samo ljudje in živali, ampak tudi rastline, saj je v rastočih rastlinah od 50 do 90% vode. Je tedaj povsem naravno, da so vse rastline tako ustvarjene, da si morejo priboriti za življenje in rast prepotrebno vodo. Nekatere nižje rastline sprejemajo potrebno vodo na vsem svojem površju, višje razvite rastline pa sprejemajo vodo skoraj izključno s koreninami.

Da pa morejo sprejeti korenine dovolj vode, so primerno dolge in razraščene. Razsežnost korenin je pogostokrat neverjetno velika. Najlažje si predstavljamo razsežnost korenin, če ugotovimo dolžino glavnih korenin in vseh stranskih odrastkov ali odcipkov. Korenine popolnoma dozorele in razvite pšenice dosežejo do 600 m skupne dolžine. Pri popolnoma dozoreli bučevini pa znaša dolžina vseh korenin več kilometrov.

Rastline sprejemajo vodo s svojimi drobnimi lasastimi koreninami, ki obdajajo debelejša korenine. Teh drobnih korenin so našli na koreninah različnih rastlin od 200 do 250 na mm². So pa z zemljo trdno zrastle da lahko izskavajo iz nje vlago. Po lasastih koreninah vsrkano vodo in v njej raztopljeno hrano vodijo debelejša korenine v deblo, veje in liste, odnosno v zelene nadzemne dele.

Voda izhlapeva iz vse rastline najbolj pa skozi liste. Množina vode, ki jo rastline izhlape, je zelo različna. Pri visoki toploti izhlape rastline veliko več vode kakor v hladnem in oblačnem vremenu. Izhlapevanje pospešuje tudi suh zrak. Bolne in presajene rastline izhlapevajo manj vode kakor zdrave, mlade zopet več kakor stare.

Množina vode, ki jo izhlape različne rastline, je zelo velika. Odrasla sončnica izhlapi dnevno nad 1 l vode. Izračunali so, da izhlapi na prostem rastoča breza z 200.000 listi v sončnem vremenu in v najbujnejši rasti dnevno do 500 l vode, v cel letni rasti pa povprečno 50—70 l na dan. Hektar dobro zaraščene bukovove gozda izhlapi dnevno do 300 hl vode. Po ugotovljenih računih izhlapi 1 ha jelja v 4 mesecih nad 20.000 hl vode.

Vod., izhlapevajo listine na vsej svoji površini, največ pa je izhlapi skozi listne odprtine ali režne. Te odprtine so silno majhne, zato jih je neizrečeno mnogo. Na popolnoma razvitem jelzjem listu so jih našli nad 11 milijonov. Ko nastopi suho vreme, se listne režne stisnejo in s tem pridržijo rastlini vlago.

Zanima nas, zakaj vendar sprejemajo rastline toliko vode in jo zopet izhlape. Kakor je znano morejo sprejemati rastline iz zemlje le

v vodi raztopljene rudninske snovi. Ker pa so hranilne snovi v zemlji v obče picle, so tudi raztopine redke, zato pa je treba večje količine vode, da dobe rastline dovoljno količino hrane, ki ostane po izhlapi vodi drevesu.

Pomagajte nerodovitnemu sadnemu drevju

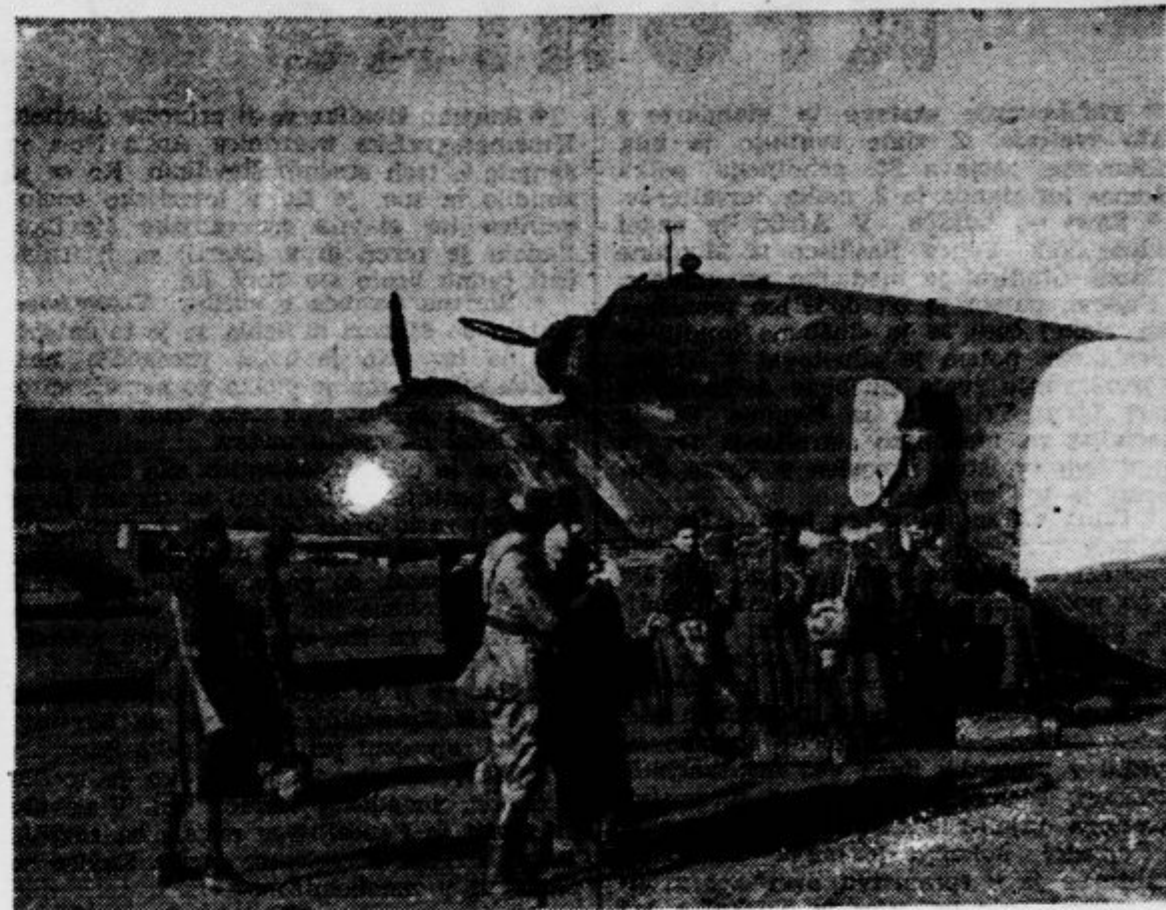
Vzrok nerodovitnosti, posebno mlajšega sadnega drevja, je najpogostokrat napačno gnojenje. Nerodovitna drevesa, ki drve v rast, imajo najpogostokrat preveč dušika in premalo drugih snovi, posebno kalija in fosforja, pa tudi apna. Če hočemo, da bo nastavilo tako dreve cvetne popke, opustimo gnojenje z dušikastimi gnojili in jim pomagamo k rodovitnosti s fosforinimi in kalijevimi gnojili. S fosforti pospešimo nastavek cvetnih popkov in zdrav razvoj plodov, s kalijevimi gnojili pa pomagamo k zdravi in čvrsti rasti lesa.

Sadnemu drevju damo potrebne fosforja s Tomaževim žlindro, ki vsebuje tudi apno. Če pa je zemlja revna na apnu, ga dodamo še posebej v obliki apnenega prahu. Za odraslo drevo je treba 2—4 kg Tomažev žlindre in prav toliko ali nekoliko več apna. Kalija damo drevju s 40% kalijevo soljo ali kajnitom. Odraslo drevo potrebuje 2—3 kg kajnita ali 1—2 kg 40% kalijeve soli.

Gnojimo v marcu in v aprilu. Da pomagamo drevju k nastanku cvetnih popkov v poletju in jeseni. Če bo drevje dobilo navedenih snovi dovolj in o pravem času, bo prihodnje leto cvetelo in rodilo.

Vrbove mačice

so prve znanilke novo porajajočega se življenja spomlad. Ob letošnjem ugodnem vremenu so začele brsteti že v začetku februarja in kazati svoj sivi kožušek. Ljudje se jih vesele, režejo vršičke in jih nosijo domov. Nekateri pa jih narežejo cele butare, nosijo na trg in tam prodajajo. Ne zavedajo se, da delajo s tem veliko škodo čebelarjem, ki naberejo na teh mačicah spomlad največ obnožine ali cvetnega prahu. Obnožina je važen del hrane, ki jo pripravljajo čebele za zalego (čvrčke). Brez nje se čebele družine sploh ne morejo razvijati. Obnožina je za mlade čebele to, kar za naše otroke kruh. Zaradi velike koristi so vrbove mačice v vseh kulturnih državah pod zaščito. Tudi pri nas je Visoki komisariat opozoril okrajna glavarstva na § 156 gozdnege zakona, po katerem je prepovedano trganje vršičkov in mačic vrbovja.

Italijanske čete so prispele po zračni poti v neko taborišče tunijske fronte

Uspešno delo naše Narodne galerije

O poteku obnove zborna Narodne galerije in iz poročil odbornikov smo v soboto objavili daljši izvešček. V naslednjem podajamo še nekatere zanimive podrobnosti:

Varčno gospodarstvo

Predsednik dr. Fran Windischer je v svojem nagovoru na zborovalce dejal med drugim: V gnutnem pogledu doba, o kateri vam poročamo, ni bila ugodna. Skromna denarna sredstva so nalagala dolžnost, da previdno preudarimo vsak znesek, preden ga izdamo. V skrbi za stroške tekoče uprave, za vzdrževanje velikega poslojpa, za plačilo javnih in socialnih bremen, za najpotrebnejše potrebščine tehnične vrste nismo imeli odvečnega denarja za nove nakupe in tudi ne za večja restavriranja. Varčno smo morali gospodariti s svojimi skromnimi dohodki, ki so poleg neznatne članarine bili na uporabo iz obeh subvencij javne roke.

V tem pogledu mi je ljuba dolžnost, da se zahvalim na tem mestu kar najlepše Visokemu komisariju Eksk. Emiliu Grazioliu, ki je Narodni galeriji in naši likovni umetnosti od početka zelo naklonjen ter nam dejansko proži svojo naklonjenost z redno subvencijo Visokega komisariata. Eksk. Grazioli je rad obiskoval razstave naših likovnih umetnikov, z velikim zanimanjem je motril njihovo delo ter jih podpiral z nakupi razstavljenih umetnin.

Mestna občina ljubljanska nam je bila tudi v preteklem razdobju zvesta podpornica ter mi je prijetna dolžnost izreči prisrčno zahvalo mestnemu županu generalu Leonu Rupniku, podžupanu comm. dr. Salvatorju Tranchidli, generalnemu tajniku mestnih uradov Francetu Jančigaju in načelniku kulturnega oddelka dr. Janku Pretmarju za naklonjeno redno subvencijo in bodrilo podpiranje našega kulturnega prizadevanja. Prof. dr. F. Mesesnelu, ki vodi naš spomeniški urad, se iskreno zahvaljujem za njegovo veliko naklonjenost Narodni galeriji, organizacijam naših likovnih umetnikov in naši likovni umetnosti.

Prisrčna zahvala bodi izrečena uglednemu predsedstvu Hranilnice Ljubljanske pokrajine, ki nam je z velikodušno gesto pomagala pokriti izdatke za narasla socialna bremena. Ko je Narodna galerija preteklo pomlad zbiralasporazumno z akademikom Matijo Jamo njegova dela za jubilejno razstavo, so lastniki Jamovih del z veliko ljubeznivostjo ustregli naši prošnji za prepuštevitev slik v razstavne namene ter tako odlično pripomogli k velikemu uspehu jubilejne razstave Matije Jame. Takojšnjim ustanovam kakor zasebnikom bodi izrečena zahvala obnove zborna Narodne galerije.

Razširjenje slovenskega kulturnega kroga

V nadaljnjih odstavkih je predsednik govoril o nemotnem umetnostnem življenju pri nas in v Italiji. Z veseljem je ugotovil, da se je naše občinstvo v gostem številu posvetilo kulturnemu življenju. Naše gledališče naši koncerti in umetnostne razstave privlačajo vedno večje število obiskovalcev. Za zaključek je predsednik Narodne galerije podal še naslednjo ugotovitev:

Tudi naš književni trg je živahno razgiban. Mnogo knjig in raznih publikacij tiskajo. Lep napredek vidim v tem, da se pridno širijo ilustracije v novih knjigah in publikacijah. Pod

veščim vodstvom akad. slikarja Mihe Maleša je naša revija »Umetnost« v sedmem letu lepo napredovala ter dobila za redno spremljevalko »Živo njivo«.

Tajnik g. Saša Santel je najprej poročal, da se je na prvi seji po obnoven zboru konstitucionalni odbor v stari obliki, to je prvi podpredsednik je ostal Matej Stermen, drugi podpredsednik Gojmir A. Kos, tajnik Saša Santel, blaginjak Franc Pretnar, mesto varuha bi moral prevzeti dr. Rajko Ložar, ker pa zaradi velike zaposlenosti v Narodnem muzeju ni utegnil izvrševati delo, ki je v zvezi z varuškim poslom, je odbor določil za njegovega namestnika dr. Franca Šijanica, ki se je med letom tudi marljivo udeleževal pri notranjih urejevalnih delih v galerijskih zbirkah.

Odlični obiski v Narodni galeriji in na razstavah

Odbor je imel v razdobju od 20. oktobra 1941 do obnove zborna šest sej ter je na njih razpravljal in sklepal o vseh tekočih zadevah Narodne galerije. Odbor je bil tudi informiran o obisku znamenitih osebnosti v zbirkah Narodne galerije in na umetnostnih razstavah. Umetnine si je ogledal generalni direktor turizma v ministrstvu za narodno kulturo G. Tofano in podpredsednik parlamenta Eksk. Gray. Visoki komisar Eksk. Grazioli je s svojim obiskom počastil razstavo Debenjak—Jakac—Mihelič v Jakičevem paviljonu. V družbi viceprefekta comm. Davida si je ogledal razstavo Matije Jame, v spremstvu svojega tajnika pa razstavo Tineta Gorjupa v Jakičevem paviljonu. Ko so bile v decembru lani istočasno tri razstave (Musič—Sedej—Zonič v Jakičevem paviljonu, Pavlovec v galeriji Obnove ter Mihelič in Tone Kos v salonu Orazem), si je Visoki komisar ogledal vse tri. Imenovane odličnike je vselej osebno sprejel in vodil predsednik ter jih informiral o tečajih Narodne galerije in razstavljalcev.

V nadaljnjem je tajnik g. Saša Santel podal pregled umetnostnih razstav in pridobitve Narodne galerije v preteklem poslovnem letu. O tem smo podrobneje poročali že v našem sobotnem poročilu. Nato je g. Santel nadaljeval:

Na stavbi Narodnega doma so bile izvršene naslednje spremembe odnosno popravila: triokenske odprtine, ki so pripuščale prah iz prtičnice v galerijske prostore, so bile zaprte z lesenimi ploščicami. GILL je preuredil kletne prostore, dal popraviti kanalizacijo s priključkom na cestni kanal v Tomanovi ulici, dvorščice pa je bilo preurejeno za uporabo kot zimsko drsalnice. Opravljeni so bili razen tega običajni letni pregled po obrtniki (krovec, steklar, klepar, ključavničar).

Naša galerija v tujem tisku

Literarni prispevki s poročili o Narodni galeriji so se pomnožili s simpatično pisanim člankom polkovnika L. Lezzia, ki je izšel 16. januarja v listu »Prima linea«. Isti avtor je priobčil v triestnem dnevniku »Piccolo« 22. in 23. januarja enako tople pisane članke o Narodni galeriji.

Na koncu svojega poročila je tajnik g. Saša Santel še ugotovil, da je bil obisk galerijskih zbirk manjši kakor v prejšnjih letih, kar pa je treba pripisati vojnodobnim razmeram, ki onemogočajo ekskurzije iz drugih krajev v Ljubljano.

KULTURNI PREGLED

Prevodi Luigija Salvinija

Avtor knjžice »Liriche slovene moderne«, prof. Luigi Salvini je izdal v Garzanti-jevi zbirki »Stella dell'orsa«, ki jo ureja skupaj z Birom Sanminiatellijem, 234 strani obsegaajočo antologijo »Poeti crotati moderni«. Kako vneto se Salvini bavi v zadnjih letih s hrvatsko poezijo, priča med drugim njegov esej »Riflessioni sul giovinissimo poeta crotato, ki ga je objavil v pravkar izšlem zvezku rimskega obzornika »L'Europa orientale«. Hrvatska je v najnovejšem času skoraj docela osvojila pozornost in delovne energije tega osvojila erudit in prevajalec iz slovanskih in ugrozinskih jezikov. Antologija »Poeti crotati moderni« je po njegovem prizadevanju postala največje in najpomembnejše pričevanje o hrvatski sodobni liriki v romanskem kulturnem krogu in bo zlasti podprla spoznavanje hrvatske duhovne kulture v Italiji, tej stari vzornici ne le duhovniških pesnikov, marveč tudi mnogih poetov panonske Hrvatske od Petra Zrinskega do Matoša in najnovejših.

Poeti crotati moderni štejejo šestdeset pesnikov, ki so zastopani z izborom 135 lirčnih pesmi. Salvini značenja svojo antologijo z A. G. Matošem, tem nemirnim homomom, ki se je dobil v Parizu dokončne poteze svoje impulzivne in za vsa hrvatsko poetično kulturo tistega časa pomembne literarne osebnosti. Nato se vrste drugi vodilni predstavniki predvojnega Moderne (Vidrič, Domjančič, Begović in Nazor) z generacijo, ki so je na pragu prve velike vojne uveljavila z znamenito knjigo »Hrvatska mlada lirika«. So to predvsem Ljubo Wiesner, lirski posebno značilne ncte in na daljevalec Matoševoga estetskega evange-

lija z njegovim barrosovskim kultem plemenitosti in rodne grude (almanah »Grice«), pokojni Fran Galović, Nikola Polić, Zvonko Milković in drugi. V množici pesnikov, ki označujejo predvsem razdobje med dvema vojnama, sta posebno vidna dva nesporna vrhova hrvatske liričnega izraza: Miroslav Križanec in Augustin Ujevič. Izmed mlajših so obilneje zastopani A. Bonifacić, Dobriša Cesarić, Slavko Batušić, Nikola Šop, Dragutin Tadijanović, Olinko Delorko in Antun Nizetec. Antologijo zaključujejo pesniki, ki so stopili v ospredje kot sodelavci »Hrvatske revije« ali s prvo samostojno zbirko šele v zadnjih dveh letih: Radovan Žilić, Viktor Vida, Salih Alić in Vinko Kos.

Slehera antologija, ki hoče biti več kakor navadna šolska čitanka ali hrestomatija, je izraz subjektivnih sestavljalčevih pogledov na bolj ali manj široki kompleks, v katerem izbira po svojih merilih in svojem okusu. Razgledan čitatelj se vedno znova vprašuje: zakaj je sestavljalce odn. prevajalce izbral prav to pesem in ne katere druge, ki se mi zdi boljše in značilnejša? Toda brez te osebne svobode v izboru ni bila nemogoča kakršna koli antologija in čitatelj mora že v naprej odobriti izbiro sestavljalca, ki je vreden zaupanja.

Preko ugovorov, ki bi jih torej imeli zoper nekatere podrobnosti Salvinijeve izbire, pa moramo občudovati tudi v tem primeru njegovo razgledanost po vseh višinah in srednjih legah hrvatskega Parnasa. Salvini je pravilno upošteval razne pesniške struje zadnjih trideset, štirideset let in je sprejel v svoj izbor do malega vse

Prof. dr. Luigij Salvini

pesnike, ki predstavljajo hrvatski sodoben lirčen izraz v njegovih pestrh individualnih inačicah. Tudi ta antologija je pokazala, da imajo Hrvatje izredno živo, čustveno in idejno razkvašeno liriko in nekaj močnih pesniških individualnosti, ki jih lahko primerjamo z nekaterimi vodilnimi evropskimi pesniki.

O kvalitetah Salvinijevih prevodov je ali bo mogoča izreči tehtno sodbo italijanska slavistična kritika. Nekatere opazke Vlad. Nazora v eni zadnjih števil lanskega letnika »Hrvatske revije« niso moge zmanjšati celotnega vtiska, ki ga napravi Salvinijevo nelahko delo, ko je pozoren bralec do kraja pregledal antologijo. Nekatere

pesmi so prevedene manj srečno, druge pa nas zavzamejo tudi tedaj, ko nam v spominu zazvene ritem in rime izvirnika. Kakor toliko drugi prevajalci, v romanske jezike, se je tudi Salvini odpovedal rimam, pa lahko vidimo, kako nekatere pesmi, v katerih je prevajalec srečno preli v svoj jezik njih poglavitne poetične značilnosti ter dosegel osnovni ton izvirnika, laže prenašajo izgubo tega, poleg ritma najjačjega harmonizirajočega elementa, nego jo prenašajo druge, z te strani občutljivejšje pesmi. Zanimiv je tudi Salvinijev poizkus, da nadomesti regionalno barvitost, ki jo imajo kajkavske ali čakavske pesmi, s prevodom v beneško narečje; taka transpozicija pa je po svojem učinku, ki ga ima na nas, tem bolj dvomljiva, ker ima izvirnik zmeraj določeno lokalno barvo in z njo združene predstavotvorne možnosti, ki so lahko v beneškem narečju docela drugačne. Zato je bil bistvu pesmi nemara bližji tisti nemški prevajalec, ki je prevedel tudi primere Domjančičeve kajkavske lirike v književni jezik.

Posebno tehten in za spoznavanje hrvatske lirike važen je Salvinijev obsežni uvod v antologijo. Tu je na približno štiridesetih straneh prikazal razvojne osnove, silnice in vplive hrvatske moderne lirike ter jo predvsem postavil v nasprotje z liriko 19. stoletja, orisal njene stilne točke z mediteranskimi kulturnimi krogi in vlogo pesnikov, ki so neposredni učitelji teh vplivov in značilnosti, ter označil v odlično začetnem okviru mesto in pomen posameznih pesnikov v novem dozorevanju hrvatskega lirizma. Salvinijev pogled na hrvatsko liriko slone nedvomno na poudrobno preučevanju vseh njenih vrelcev in njene najpomembnejše tvorbe, vendar je njegov pogled preveč vaje meril, ki morda niso v celoti pripravna za pravilno vrednotenje

hrvatskega pesniškega razvoja. Tako bi se zdelo, da Salvini preostro loči liriko 19. stoletja od Moderne, čeprav je bil na primer v Kranjčevićevi poeziji zadnjih let dokaj očitno nakazan prehod k novemu pesniškemu izrazu, ki ga je generacija okrog »Zivotar« med tem razvijala in oblikovala po vzorih francoske dekadentne in simbolistične poezije. Vsekako pa so Salvinijev pogledi na hrvatski pesniški razvoj zanimivi že zato, ker je ta razvoj prvič osvetlil z metodami sodobne italijanske literarne kritike, ki se v marsičem razločuje od prevladujočih »srednjeevropskih« metod in estetskih nazorov v sami hrvatski kritiki. Vsakega pesnika uvažajo še posebej najvažnejši življenjski in bibliografski podatki.

Salvinijeva antologija »Poeti crotati moderni« je nov velik črka prevajalčevega tankočutnega življenja v tuja kulturna področja in njegovih izrednih kvalitete v težkem in odgovornem delu kulturnega posredovanja.

Čitalnice v kulturnem življenju Bolgarije

V eni zadnjih števil rimskega časopisa »Bulgaria« je izšla daljša razprava Petra Jordanova »Biblioteche e sale di lettura in Bulgaria«. Iz nje izvemo marsikaj zanimivega o razvoju knjižnic in knjižničarstva v tej balkanski deželi, posebej o razvoju osrednje bolgarske knjižnice, sofijske Narodne biblioteke, ki je nastala takoj po osvoboditvi Bolgarije, in sicer z zasebne knjižnice sofijskega izobraženca Ivana Nikolajeva Denkoogla (1176 zvezkov) in iz daru policijskega prefekta (228 zvezkov). Že po dveh letih je štela 3942 knjig in 25 periodik, leta 1925. pa 138.592 del in 28.193 periodik. Lani je štela 300.000

Kronika

* **Odlikovanje zastave in standarte z zlato svečino.** Z zlato svečino je bila odlikovana zastava 30. pehotnega polka »Roma« ter standarta 3. polka bersaljerov.

* **Smrt na bojišču.** V Afriki: je padel podporočnik Felice Basilio iz Montone v Istrii. Studirali je medicino na univerzi v Padovi, potem je bil dodeljen topničarjem. Nekaj časa se je službeno mudil na Hrvaškem, potem je odpotoval v Afriko. V izvrševanju svoje službene dolžnosti je umrl Luigi Friscione iz Genove. Bil je specialist za mehaniko streljanja ter je bil v tem svojstvu zaposlen v Spezii. Pokopan je v Trapaniju.

* **Smrt viteza železnega križa.** Na poseleah v severni Afriki dobljenih ran je v nekem vojnem lazaretu preminil celovški rojak podpolkovnik Artur Haussel, poveljnik planinskega lovškega polka. Pokojnik je bil odlikovan s celo vrsto vojaških odličij, med njimi tudi z viteškim križcem.

* **Inspekcija potovanja fašističnih hierarhov.** Nadzorni fašistične stranke so izvršili v preteklih dneh več inspekcijskih potovanj. Pietro Gazzotti je v spremstvu Zveznega tajnika obiskal Aquilo, kjer si je ogledal kolonijo 9. maja. Emanuele Gianturco je v spremstvu Zveznega tajnika obiskal Brindisi, kjer je obiskal sedež invalidov, inspektor stranke Pagliani je nadzoroval fašistične ustanove v Rovigu, inspektor Gusatti Bonsembiante pa je obiskal fašistično federacijo, GIL in druge naprave v Chietiju. Povsod so bili nadzorniki stranke prisrčno sprejeti.

* **Nagrada ustanove Pattani.** Iz Berna poročajo, da je bila podeljena nagrada ustanove Pattani italijanskemu pisatelju Ugu Donatiju za knjigo, ki prikazuje rimske spomenike ter ima naslov »Artisti a Roma«.

* **Konec demarkacijske črte v Franciji.** Pariški listi objavljajo uradno vest iz krogov nemške vlade, po kateri bo dne 1. marca ukinjena demarkacijska črta, ki je ločila do nedavna pas med zasedeno in nezasedeno Francijo. V bodoče bo mogoče na celotnem ozemlju Francije poštni, kakor tudi splošen potniški promet.

* **Po 58 letih skupnega življenja** sta isti dan umrli. V Pavli je umrla Carolina Gatti Barberini. Bila je stara 78 let. Tri ure po smrti Barberinijeve je izdihnil njen 82-letni mož Ernesto Barberini, ki ga je že kakšnih 15 dni mučila huda naduha. Barberinijeva sta živela 58 let v srečni zakonski skupnosti in bosta tudi počivala v skupnem grobu.

* **Italijanski planinci so rešili dva švicarja.** Nedavno so štirje italijanski planinci pri koči Regina Margherita na Monte Rosa tik ob italijansko-švicarski meji rešili dva švicarska dijak, ki jih je zasula snežna lavina. Med snežnim metežem in že v popolni temni so italijanski planinci z velikim naporom pripeljali ponesrečenca v koč.

Babi Strikbergerjevi v slovo

Tako se nam zdi, kakor da si še med nami. Saj ni mogoče, da si se za vedno poslovila. Kakamo, kdaj boš spet prišla in nas osvežila s svojim smehljajem. Kadar smo bili trudni tega velikega sveta, kadar smo bili nesrečni, si nam s svojo kipečo mladostjo pregledala bradico; spet smo videli, da ni tako hudo na svetu. Res, vsi mladi in čisti po svojih srcih sejejo okrog sebe mladost in srečo. V svoji duši si imela toliko sonca, vedno, tudi ko ti je telo že omagovalo. »Kogar ljubijo bogovi, umrje mlada«, tako so dejali že stari narodi. Saj je vsakemu, ki se zgoda poslovi, prihranjeno toliko razočaranj.

Ko si odšla od doma, da se pozdraviš, smo vsi mislili, da boš prinesla s seboj zdravja. Daleč od mame in očka Ti je krvavelo srce in želela si samo domov. Bil je svetli večer, zate ga ni bilo, tudi očka in mamica sta plakala ob plapolajočih svečkah pri jasticah, ko sta mislila nate. Morda sta slutila... Potem si pisała, da bi prišla rada domov. Ti si že dobro vedela, zakaj se Ti je tako mudilo. Potem si zorela: kot jabolko v jeseni. Prvi žarki pomladanskega sonca so Ti poljubljali lice, da so bila vedno lepša. Sama si dobro vedela, morda najbolje. Tvoja duša je bila bistra: ko je prišla ura, si mamici pomohla: »Mamica, jaz zdaj grem«. Tako se poslavljamo, kadar gremo za nekaj ur, Ti pa si odšla za vedno. Potem smo se poslovili od Tebe vsi po vrsti... toliko jih je bilo. Najlepše pa so se poslovile mlade dedke, ki imajo prav tako lepe dušice kot Ti, zato jim je iz prsi priklopala tako lepa pesem. Pesem je izzvenela kot si odhitiš Ti.

zvezkov in pravkar se v Sofiji dovršuje zanj novo, po modernih načrtih sezidano poslopje. Jordanov navaja po statistiki iz leta 1929. Število knjig v raznih jezikih; med 28 jeziki je slovenska knjiga na dvajsetem mestu, zastopana s dvajsetimi zvezki; verjetno je, da se je to razmerje zlasti po razstavi leta 1939. izdatno spremenilo v njen prid. V sofijski Narodni biblioteki je shranjenih tudi 5070 staroslovenskih rokopisov, arabski, turški, grški in perzijski rokopisi pa skupno z inkunabulami presega 9500 izvodov.

V članku Jordanova je posebno zanimiv tisti del, ki razpravlja o razvoju in sedanjem stanju »čitališč« v Bolgariji. Beseda je slovenskemu bralcu domača, saj pomeni isto kakor naša čitalnica, t. j. prostor, kjer ljudje čitajo. Tudi Slovenci smo imeli sredi prejšnjega stoletja celo čitalniško razdobje, čigar sledovi so se ohranili do naših dni, medtem ko se je pri Bolgarjih čitalnica razvila v široko segajočo narodno napravo in zavzela enega prvih mest v kulturnem življenju Bolgarije. Prav zaradi tega zasluži ta pojav pozornost in, po drobnejše zanimanje.

V času pred osvojenjem (t. j. pred letom 1878.) je delovalo na bolgarskih tleh okrog 136 čitalnic, ki so bile združene v Zvezo bolgarskih čitalnic, izdajateljico časopisa »Čitalište«. Bili so to neke vrste ljudski »klubi«, v katerih se je zbirala revolucionarno usmerjena mladina. Prve čitalnice so se ustanovile skoraj ob istem času v mestih Šumen, Lom in Svištov. V naslednjih dvestih letih so postale eden največjih organov narodnega prebujenja in osvobodilne akcije. Ze omenjena Zveza je imela svoj sedež v Carigradu. Z osvoboditvijo »klubi« se je delo tle narodno-kulturnih ed... pretrgalo, toda v svobodni

* **Sanjske številke so ji prinesle dobiček.** Kinematografska zvezdnica Assia Nori je sanjala o treh srečnih številkah. Ko se je zbudila iz sna, je šla v loterijsko poslovalnico ter stavila na sanjske številke. Zadel je terno in v loteriji so ji izplačali čedno vsoto sto tisoč lir.

* **Smrtna nesreča s puško.** Visokošoler Luigi de Munari iz Schia se je te dni podal na lov. Ko je hotel preskočiti neki hudournik, se mu je puška po nesreči sprožila in ga je izstrelil tako hudo rnil, da je obležal na mestu mrtev.

* **Tat je ubil zasledovalca.** Na trgu centralne postaje v Bergamu so organi javne varnosti zasledovali 25letnega Antonia Villa iz Padove, ki je bil osumljen tatvine. Villa je opazil, da ga zasledujejo. Okrenil se je in s takšno silo pobil enega izmed zasledovalcev na tla, da je podlegel poškodbam. Tatu so potem prišli in zaprli.

* **Um se ji je omračil v cerkvi.** 32letni Antonietti Francellijevi, rojeni na Sarliniji in zdaj zaposleni pri družini peka Sacconia v Civitaveciji, se je te dni, ko je molila v cerkvi, nenadoma omračil um. V navalu blaznosti je Francellijeva prišla za razpelo in ga strgala s cerkvene stene. Revico so odpeljali v umobolnico.

IZ LJUBLJANE

u— **Nova grobova.** Po kratki mučni boleznici je došla uradnica Poštne hranilnice ga. Franciška Lavričeva. Pogreb drage pokojnice bo v soboto ob 15. iz kapele sv. Nikolaja na Zalah k Sv. Križu. — Za vedno je zapustil svoje g. Ivan Strumbej. Za njim žalujejo soproga, dve hčerki in drugo sorodstvo. Na zadnji poti bodo rajnega spremili v soboto ob pol 16. iz kapele sv. Krištofa na Zalah na pokopališče k Sv. Križu. — Pokojnika bomo ohranili blag spomin, njunim svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

u— **Skladatelj L. M. Škerjanc** bo vodil v ponedeljek 1. marca na velikem koncertu Glasbene Maticе godalni orkester Orkestralnega društva Glasbene Maticе in izvajal najprej dve slovenski skladbi, in sicer Gregorčev Preludij in svojo Cakono, ki jo je napisal na podlagi prastare slovenske narodne pesmi. Zgrajena je na 7/4 taktu. Drugi nastop godalnega orkestra bo ob sklepu koncerta. Izvajali bodo Abacov cerkveni koncert v a-molu v treh zgoščenih stavkih, ki prehajajo brez prekinitev drug v drugega. Prvi stavek, hitra arja, je svež, speven, zanosit, drugi Largo je poln melodičnosti, tretji Presto pa skoraj živahna skladba za violine ob spremljavi ostalih godal. V celoti je delo izredno učinkovito, enotno in lahko bi rekli ideal ansambelske stavka za godala. Poleg Dall'Abaca bomo slišali še Valdievo Simfonijo v C-duru, ki jo odlikuje sveža, nikdar dolgozvečna domiselnost. Poleg Orkestralnega društva bodo nastopili na ponedeljkovem koncertu: basist Julij Betetto, pianist Anton Trost, sopranistka Valerija Heybalova in violonist Karlo Rupel. Spremljevanje solistov bosta oskrbela pianista Zora Zarnikova in Marijan Lipovšek. Začetek koncerta bo točno ob pol 7. v veliki uni-oniski dvorani. Podrobni spored v knjigarni Glasbene Maticе.

u— **Stanovanjski blok na »Ilirije« se izpopolnjuje.** Blok sodobnih stanovanjskih hiš, ki je v zadnjih letih zrasel na prostoru nekdanjega nogometnega igrišča »Ilirije«, bo kmalu v celoti zazidan. Malgajeva cesta, ki veže ob bloku Celovško cesto z

Radio Ljubljana

SOBOTA, 27. FEBRUARJA 1943-XXI

7.30: Napevi in romance. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 12.20: Pločje. 12.30: Poročila v slovenskem. 12.45: Laka glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 13.10: Poročila Vrhovnega poveljstva Oboroženih sil v slovenskem. 13.12: Orkester Cetra, vodi dirigent Barizza. 13.45: Simfonična na glasba na pločeh. 14.00: Poročila v italijanskem. 14.10: Koncert radniškega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec. Operetna glasba. 15.00: Poročila v slovenskem. 15.15: Pokravinski vestnik. 17.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Koncert pianista Bojana Adamiča. 17.45: Operna glasba. 17.55: Gospod nisko predavanje v slovenskem. 19.30: Poročila v slovenskem. 19.45: Pisana glasba. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenskem. 20.30: Prenos iz trestrskega gledališča Giuseppe Verdi: Pizzetti. »Fedra«. V odmorih: Predavanje v slovenskem. Zanimivosti v slovenskem. Po končan operi: Poročila v italijanskem.

Bolgariji so začele na veliko procvitati in se razvijati do današnje oblike. L. 1911. je bilo na Bolgarskem 600 takih »čitališč«. Iz preprostih čitalnic, kjer je bilo na razpolago samo nekaj listov in kaka knjiga, so nastale v poznejših ugodnejših razmerah ljudske knjižnice. Toda sčasoma so bile več kakor samo čitalnice ali samo knjižnice: postale so neke vrste ljudska univerza, krajeno žarišče vsega ljudskoprosvetnega dela. V okviru čitalnic se prirejajo redna predavanja, literarni večeri in podobno, tu so gledališke predstave, poliklenih igralcev, ki prihajajo gostovat, ali domačih diletantov, mnoge imajo tudi svoj kinematograf in v začetku radiofonije — a ponekod še danes — je bil v njih sprejemni aparat in številni ljudje so prihajali semle, da poslušajo zanimive oddaje.

O razširjenosti in pomenu teh »čitališč« nam priča nekaj števil iz leta 1938: v tem letu so priredile te organizacije 13.289 predavanj, ki jim je prisostvovalo 1.174.296 poslušalcev. Gledaliških predstav, glasbenih in drugih prireditveh te vrste je bilo 9015 z več kot poldrugim milijonom poslušalcev. 55 čitalniških kinematografov je priredilo 12.909 predstav. 3056 čitalnic je imelo tega leta v svojih knjižnicah dva milijona zvezkov. Zanimivo je razmerje med leposlovnimi in poučnimi knjigami: v teh knjižnicah je bilo 820.000 zvezkov leposlovnih, 20.000 umetniških in 992.000 poučnih knjig. Po aneksiji novih pokrajin je število »čitališč« le še bolj naraslo. Posebno važno je njih predavalno delovanje.

Vsak naročnik »Jutra« je zavarovan!
Plačajte za stalno naročnino!

Medvelevo, je na desni strani urejena. Samo dve manjši parceli sta še nezazidani. Urejen je tudi pločnik, ki je v vsej dolžini, razen kratkega presledka ob nezazidanem delu, asfaltiran. Neurejen je še ostal levi pločnik. Jesenkova ulica, ki razpolavlja novi stanovanjski okraj, je na desni strani tudi že zazidana, na levi pa je prostora samo še za tri manjše stavbe.

u— **Akad. slikar Franc Klemenčič razstavlja.** Danes dopoldne bo otvoritev nove umetnostne razstave v Kosovem salonu v prehodu nebotičnika. Slikar Franc Klemenčič bo postavil na ogled 10 svojih novjših slik, krajini in tihožitij. Razstava bo olptra kratek čas.

u— **Narščajoč tramvajski promet.** Promet na električni cestni železnici je zmeraj živahnejši. Skoraj na vseh progah se je izkazala potreba po uvedbi rezervnih voz. Zlasti na progah Ajdovščina—Vič in Ajdovščina—Šiška je promet tako poživljen, da redni vozovi niti zlateč niso več zadostovali. Zato je uprava električne ceste železnice uvedla stalno rezervno službo, tako da obratujejo rezervni vozovi tudi na progi Šiška—Ajdovščina—Vič.

u— **Sedaj je čas, da si napravite načrt za posevke na vrtu.** Uspeh vrtnarjenja je v glavnem odvisen od pravočasnega in točnega opravljanja dela na vrtu. Zato Vam priporočamo, da si nemudoma nabavite Skuljev Delovni koledar za vrt in sadovnjak v knjigarni Tiskovne zadruge v šelenburgovi ulici 3, ki Vam nudi vsa potrebna strokovna navodila.

u— **Hrano je treba danes kar najbolje izrabiti.** Zato pa morajo gospodinje poznati nje hranilnost in ostale lastnosti, kadar jo pripravljajo. O tem najdete v Gospodinskem koledarju za l. 1943. dragocene sestavke, ki jih mora poznati vsaka kuharica, vsaka gospodinja in sleherna mati. Gospodinski koledar, ki ga dobite v Knjigarni Tiskovne zadruge, vsebuje danes naajaktualnejše čtivo za vsako gospodinjstvo.

u— **Novost v Prešernovi ulici.** Te dni je dobila Prešernova ulica n.v. majhen, vendar krepak podarek trgovskega središča Ljubljane. Znana trdnjava z nalivnimi peresi »Everest« je prišla na izvirno zamisel. Izobesila je nad svojim vzhodom ogromno nalivno pero, izdelano v povečanih merilih natančno po vzredu peres, ki jih razstavlja v svoji izložbi in jih ima naprodaj v trgovini veliko zalogo. Nazorna, praktična, ne utrujajoča, obenem pa privlačna reklama je kusen zamiselek, ki se tudi zelo dobro sklada s svojo okolico. Dandanes, ko mnogi trgovci preko potrebe mere omejujejo svojo podjetnost, je tudi taka malenkost značilen znak življenjskega optimizma, volje do napredka in neomajne vere v svoj uspeh. Trdnja »Everest«, ki pozna različno kakovost in obliko zalogo njenih peres že mnogo Ljubljancem, si je a to izvorno pobudo v sedanjih dneh izstavlja novo spridevalo solidnega, krepkega in razvijajočega podjetja. Njen reklamni izvešek bo gotovo dosegel nameravani učinek.

u— **Razstava domačih umetnostnih lese-nih predmetov,** trdnja Klein in Wolfovi ulici, prikazuje najlepše spominke krušne krožnice znamke »Naše«, katerih edinstveno prodajo ima Klein.

u— **V počastitev spomina blagopokojnega g. inž. Franca Žužka** daruje rodbina Dekleva mestnemu magistratu za ome-gle stare Ljubljance 200 lir.

u— **Zalni venci, poročni šopki, aranžmaji in cvetje** »ROZA« cvetličarna

u— **Jezikovni tečaji — italijanski, nemški, francoski v središču mesta pri Trgovskem zavodu, Kongresni trg 2, prično dne 5. marca.** Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. — Najuspešnejša in najnovejša učna metoda — diplomirani predavatelji. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

u— **Podružnica vrtnarskega in sadjarskega društva v Mostah** obvešča svoje člane in druge interese, da se vrši v nedeljo 28. t. m. ob 17 v Mladškem domu na Kodeljevem prvo predavanje o grcanju sadnega drevja pod naslovom: »Od sajenja do sadu.«

u— **Učiteljske in profesorje v pokolu.** člani Zdrženja šolnikov, lahko dvignejo članske izkaznice za šolsko leto 1942/43-XXI v Franciskanski ulici št. 61. vsak dan od 9.—12. in 15.—18. ure.

u— **Predavanja o obdelovanju vrlov** bodo današnji soboto ob 8. do 11. in še popoldne ob 14. do 17. ure na magistratu v veliki dvorani. Kakor na drugih krajih mesta, bodo tudi danes poučevali izkušeni strokovnjaki o vsem, kar je treba vedeti za uspešno obdelovanje vseh vrstov, da bo uspeh čim najboljši. Vsa predavanja so bila prav dobro obiskana in so pokazala izredno veliko zanimanje vseh slojev, zato pa smo prepričani, da bodo mestni zelenjadarski tečajji popolnoma do-

za predavatelje vabijo čitalnice ugledne strokovnjake: znanstvenike, pisatelje, časnike in umetnike. Tako prihajajo prav po zaslugi te ustanove v tesnejše stike predstavniki kulturnega življenja in široki ljudski sloji, ki se z očitno ukažljivostjo udeležujejo predavanj.

Umljivo je, da država spriču takega razvoja »čitališč« ni mogla ostati nezažre-sirana ob strani in da so se prosvetni ministri raznih vlad bavili z vprašanjem, kako bi se delo teh naprav kar se da usmerilo in podprlo. Leta 1927. je izdalo sofijsko prosvetno ministrstvo zakon, ki je vse čitalnice podredil ministrstvu, odnosno posebnemu čitalniškemu svetu. Zakon je med drugim določal, da si mora vsak kraj, ki šteje več kakor 10.000 prebivalcev, ustanoviti lastno čitalnico, vsaka občina pa je dolžna odstopiti domači čitalnici del občinskega zemljišča. Po zaslugi te odredbe in živahnega delovanja, ki je prinašalo dohodke od prireditve, so si mnoge čitalnice postavile svoje hiše, ponekod cele palače — nekaj podobnega, kakor so bili pri nas prosvetni in drugi taki domovi.

Leta 1941. je izšel novi zakon o čitalnicah in popolnoma nadomestil prvega. Zakon obsega 62 paragrafov, kar že samo po sebi kaže, kako zelo se zanima državna oblast za delovanje »čitališč« in kako važna je v Bolgariji ta ljudsko-prosvetna ustanova. Po tem zakonu je bil čitalnicam priznan značaj centralne prosvetne ustanove in jim naložena odgovornost za to delovanje. V večjih mestih se morajo ustanoviti podružnične čitalnice, ki si ustvarijo skupen odbor in delajo po enotnem načrtu in pod nadzorstvom oblasti. Pri prosvetnem ministrstvu v Sofiji pa deluje osrednji čitalniški svet, v katerem so poleg general-

Tunjska fronta: Težki tanki ameriškega izvora, ki jih je uničilo italijansko letalstvo

segli svoj namen. Zadnja predavanja bodo prihodnji četrtek, dne 4. marca v šoli za Bežigradom.

u— **Učite se strojepisja!** Novi eno-, dvo- in trimesečni dnevni in večerni tečajji prično 4. marca. Najuspešnejša desetprstna učna metoda. Specialna strojepisna šola, največja moderna strojepisnica, raznovrstni stroji. Učnina zmerna. Pouk po želji dopoldne, popoldne ali zvečer. Informacije in prijave dnevno. Zahtevajte brezplačni prospekt: Trgovsko učilišče »Kristofor učni zavod«, Domobranska 15.

u— **Mesna hrana za živali.** Društvo za varstvo živali in kinološki klub imajo na razpolago nekaj mesne hrane za živali po 12 lir za kg. Prijave sprejema Teodor Dreng in Ljubljani, Cesta v Rožno dolino 361, in sicer ustrmene v soboto in nedeljo ob 11. do 16. ure, pisemne samo do ponedeljka 1. marca popoldne.

Iz Novega mesta

n— **Zankarji na delu.** Vso letošnjo zimo je po dolenskih lovskih na delu več družb zankarjev, ki so posebno za časa snega nastavliali gladujoči divjačin zanke. V zadnjem času so lovski čuvaji v okoliških gozdovih našli številne zanke, v katerih je uboga žival v najhujših mukah poginila. Zaenkrat se še ni posrečilo priti brezučnežem na sled. Čeravno ni bila zima letos preveč ostra, vendar so doslej našli že več zmurnjenih srn in srnjakov, ki so poginili zaradi pomanjkanja hrane. Z brezvestnim delom zankarjev je škoda med dolensko divjačino še občutnejša.

n— **Nesreče pri delu.** Pri izpreganju je v šmarjeti pred hlevom domači konj s tako silo brcnil 23letnega hlapca Jerneja Mladavčiča v trebuh, da mu je povzročil težke notranje poškodbe. — Na poti domov je na klanec pred Adlešičih padel 36letni Franc Muharek iz Vinice tako nesrečno s kolesa, da si je razbil čelo in zlomil levo nogo. — V Selah pri Otovcu je pri popravljanju strehe na kozolcu padel 48letni posestnik Mihael Verbič 9 m globoko in si pri padcu zlomil obe nogi. — Na Otoku pri Gradcu se je pri nakladanju steffe nabodel na jeklene gnojne vije 32letni posestniški sin Ferdinand Umar iz št. Vida ter dobil težke notranje poškodbe. Pri nakladanju hlodov se je zvalil 32letnemu delavcu Jožetu Pogorelcu iz Ponikve težak hlood na nogo in mu je zmečkal v stopalu.

Z Gorenjskega

Na vzhodni fronti so padli naslednji korški rojaki: Prostovoljec Viktor Hopfgartner, 21letni desetenik Johann Eder, desetenik v planinskem lovskem polku Ignac Grischeng, 36letni poročnik Karel Nolden, nadporočnik Karel Reiser, 21letni vojak Friedrich Ballner, 30letni desetenik Albin Thurner in poročnik v planinskem lovskem polku dr. Wolfram Illing.

Uvedba okrožnih vozovnic za Gorenjsko. Z veljavnostjo od 1. marca bodo na priključnih ozemljih Koroske, Kranjske in Spodnje Štajerske uvedli okrožne železniške vozovnice. Za Gorenjsko bo najprimernejša vozovnica Beljak 622, ki obsega Korosko, Kranjsko in Spodnjo Štajersko. Na severu meji na črto Trbiž—Beljak—Celovec—Maribor—Gračac—Mogersdorf.

Nesreče. 55 letna zasebnica Ana Lesjaka iz Blatne vasi je na cesti padla s

nega tajnika tega ministrstva zastopniki raznih visokih ustanov, med njimi zastopnik Svetega sinoda, pisateljske zveze, združne zveze, učiteljske zveze. Svet se sestaja na ministrov poziv ter izdaja smernice za delovanje »čitališč« v vsej Bolgariji. Njegovi strokovnjaki izdelujejo seznam knjig in časopisov, ki je priporočajo čitalnicam v naročanje ter izdajajo vsa mogoča druga navodila za enotno in smotno delovanje teh edinic velike ljudskoprosvetne organizacije.

Zanimivo je, kako določa zakon namen »čitališč«: a) prebujati in utrjevati v ljudstvu državno, občinsko in nacionalno zavest; b) gojiti državljanske vrline in enotne nacionalne poglede; c) delovati za narodno vzgojo; d) delovati za socialno in moralno vzgojo ljudstva; e) utrjevati spoštovanje zemlje in vasi; f) propagirati delo kot edino podlago, na kateri je mogoče uresničiti moč ljudstva in poedina; g) pospeševati zanimanje za knjigo in podpirati popoln duhovni razvoj naroda ter navezovati njegove stike z uspehi moralne in materialne kulture; h) biti središče vseh kulturnih in praktičnih pobud v kraju; i) širiti med ljudstvom poznanje in ljubezen do znanosti in umetnosti; k) širiti osnovne pojme o higijeni telesa in stanovanja; l) vzgajati čustvo medsebojne pomoči in požrtvovalnosti v korist revnim in poškodovanim sonarodnjakom; m) podpirati vse pobude organizacije »Delo in veselje«.

Delovanje teh čitalnic se materialno naslanja na njih nepremično imovino, na dohodke od prireditve, na posebno podporo države in občin ter na darila posameznikov. 50% vseh prejemkov gre za nakup novih knjig in njih vezavo, 30% za čitalniški sklad in 20% za druge izdatke. V zakonu so določene tudi posebne kazni za

kolesa in si zlomila desnico. Zadušila se je 44letna gluhonema Ana Svetčeva iz Leš. Dajala si je opravka pri nekem vojaškem kovčegu, pri tem pa je dobila epileptičen napad. Obležala je z vratom na robu kovčega in se zadušila.

Neznane u-tonil v Vrbskem jezeru. Celovški dnevnik poroča, da je 30. januarja u-tonil v Vrbskem jezeru neznan možik. 300 m od obale se mu je vdrla ledna ploščica in se je mož po izpovedbah opazovalcev, približno pol ure oprjemal ledu. Ker od nikoder ni bilo pomoči, je zaradi izčrpanosti u-tonil. Ker še do danes od nikoder ni prišlo poročilo, kdo naj bi bil ponesrečenec, pozivajo oblastva prebivalstvo za kakršne koli podatke o utopljencu.

Iz Hrvatske

Hrvatsko-Spanska manifestacija v Madridu. Predzadnji soboto je na visoki novinarski šoli v Madridu predaval tajnik hrvatskega poslanstva dr. M. Jeličić o Novi Hrvatski in njenem novinstvu. V svojih izjavah je osvetlil zgodovinsko vlogo Hrvatov in jo vzporedil z vlogo Spancev. Odkril je nato manj znane skupne duhovne vezi in očrtal sliko življenja, kakršna se očituje v duhu in pisanju hrvatskega novinstva.

Predavanje nemškega zdravnika v Zagrebu. Šef-zdravnik otroške klinike in redni univerzitetni profesor dr. Franc Hamburger z Dunaja bo na povabilo hrvatskega zdravniškega društva v Zagrebu prebival v hrvatski prestolnici oz. vzreji otrok.

Iz upravne službe. Dosedanji namestnik velikega župana velike župe Gačka in Liks s sedežem v Gospiću, dr. Stanko Ilić, je bil v istem svojstvu premeščen na varaždinsko veliko županstvo.

Železna brv čez Savo. Gradnja mostu čez Savo pri Zagrebu se je zaradi vojne zavlekla. Zato je podjetnik Juraj Fureš sklenil postaviti železno brv, ki bo stala okoli 500.000 kun. Brv naj bi do zgraditve novega mostu posredovala promet med obema savskima obalama.

Ustanovljeno je hrvatsko numizmatično društvo. Pred kratkim so zagrebški numizmatiki ustanovili svoje društvo. Na ustanovni skupščini so bili v odbor izvoljeni za predsednika prof. Ivan Rendje, za podpredsednika Alfred Makaneč, za tajnika dr. Vinko Mikolji in za blagajnika Stjepan Hrčić. Društvo je že začelo z delom. Pričakujejo, da se bo prijavilo za članstvo mnogo numizmatikov.

Železniški promet na Hrvatskem je bil lani sila velik. Po najnovejših statističnih podatkih je bilo zabeleženih 10.325 brzih vlakov, 110.242 osebnih vlakov, 75.045 mešanih vlakov, 154.410 tovornih vlakov in 32.300 režijskih vlakov. Skupno število vlakov je znašalo lani 392.322. Brzi vlak so v letu dni prevozili 1.298.900 vlakovnih km, potniški 6.270.800 vlakovnih km, mešani vlaki 2.249.000 vlakovnih km, tovorni vlaki 11.109.900 vlakovnih km in režijski vlaki 1.995.000 vlakovnih km.

103-letni ženin. V Sarajevu je bila sklenjena nenavadna poroka. Ženin je star nič manj kakor 103 leta. Je dobro situiran kmet in ima 22 odraslih otrok. Dolej je bil dvakrat poročen. Pred kratkim mu je umrla druga žena. Ker je mož bil navajen, kakor je sam dejal, mirnega družinskega življenja, se je spet poročil. Vzel je 50-letno ženo.

tiste člane krajevnih čitalniških svetov ali osrednjega sveta, ki bi zagrešili kakršno koli zlorabo ali prišli navzkriž z duhom in besedilom zakona.

ZAPISKI

Nova številka »Našega roda«. Pravkar je izšla 7. številka mladinskega mesečnika »Naš rod«. Prinaša povest P. Jereba »Morica«, Gustava Striške prozo »Na snežni poljan« in pesem B. S. pesem »Zimsko jutro«, narodno pravljico »Jakee in Špelca«, Sajevoj članek »Naredimo si letišče« in drobne zanimivosti. Kakor vsaka številka, je tudi ta primerno ilustriрана.

Mondadorijeva »Biblioteka romancica«, ena najpomembnejših italijanskih novih zbirk lepe literature je nedavno dosegla prvo serijo petdesetih knjig. Pravkar je bil objavljen program nove serije, ki obsega med drugim nov prevod Sienkiewiczovega romana »Quo vadis?«, Božene Nemce »Babice«, vse povesti VI. Korlenka, Dostojevskega »Zločin in kazene«, prozo Lermontova, pa tudi prevode Brontje, Hardyja, Jeana Paula, Goncourta, Goetheja, Strindberga, Hugoja, Rousseaua in dr.

Nov prevod iz Saffine p.ezije. Kritiki Valmigihi je izdal pri Pel

Izumitelj mikroskopa

Mož je pisal dnevnik. Z nerodno strmo pisavo je zabeležil datum, ki je bil zgodovinskega pomena za ves svet: Septembar 1675. Z vbojnim zrcalom in lečo je izdelal prvi mikroskop, ki mu je odprl nepojmljiv, nov svet. Lečo je vdelal v zlat okov in povečala mu je vse stvari tako, da je bilo čudo: dvestokrat. Če pogledaš pod to povečavo las, se ti vidi kakor palica.

Mož, ki je sestavljal čudo, se je imenoval Antony van Leeuwenhoek. Ni bil ne učenjak ne strokovnjak, temveč laik. Ali se bolje reče: čudak in morda malo prismojnjak. Vse holandske mesteca Delft se mu je smejala, ker je hotel biti več, kakor je v resnici bil: trgovčič z majhno nečisto branjarijo, za katero se ni skoraž nič brigal.

Mož ni poznal nič drugega razen sveta znatnosti, raziskovanja in spoznavanja. Če bi njegova žena tiho in postrvnovalno ne skrbeli zanj, Bog si ga vidi, kako bi bilo z njim. Njegova sreča je bila nemara še to, da mu je bilo knjižno znanje malodane neznan in da ni govoril niti latinščine kakor vsi izobraženci tiste časa. Tako ga ni strašil učenjarski bombast, če je dobe prav nič obremenjeval in mu tudi nič koristil ni. Navseznan je bil samo nase in na to, kar je videl s svojimi očmi, ker je lahko otpal s svojimi rokami.

Znanje je bilo greh

Živel je v času, ki je se tičal v najbolj divjaskem čarovniškem praznovanju, ko je bilo še vsako raziskovanje, vsako znanje, ki je presežalo sholastične spekulacije, bogokletstvo in predrznot. Moderna znanost je bila še otrok, ki je poskušal svoje prve korake. Ni bilo milo še dolgo časa od dni, ko se je moral Galilei zagovarjati pred inkvizicijo in ko so prve spoznavalce sveta, kakršni je v resnici, sežigali na gredah ter jih obešali.

Sosedje so se vase zakrknjenega trgovčiča izgovarjali, govorili so o njem, da je bržkone v nedovoljenih zvezah s hudicem. Toda nekega dne je prišel k njemu učenik, član londonske Kraljeve znanstvene družbe, dr. Regnier de Graaf. Leeuwenhoek ga je sprejel nezaušno in hladno, kakršna je bila njegova navada, in šele po nekoliko urah mu je dovolil pogledati v čudežno svetovilo, ki si ga je odprl sam. De Graaf je zadrževal dihanje in se čutil kakor omamljenega.

»Vi ste prvi človek, ki sem mu vse to pokazal,« je dejal Leeuwenhoek na svoj neprijazen način.

Se isti dan je pisal de Graaf Kraljevi znanstveni družbi, nati imenjuje Antony van Leeuwenhoek za svojega dopisnega člana, kajti to je drzen, originalen duh, stvaren opazovalec in raziskovalec njegov drobnogled je najgenialnejša iznajdba stoletja.

Učenjaki so se smejali

V Londonu so se smehljali in so bili skeptični, vendar so de Graafa poslušali. Zabavala so jih malo naivna, malo porogljiva holandska pisma, ki jih je pisal tisti laik Leeuwenhoek, mož, ki ni znal niti latinščine, o svojem izumu. Počasi pa so priznali izvornost in veličino njegovega dela. Samo do tega ga niso mogli privesti, da bi jim dal kakšen svoj drobnogled na razpologo. Kdor je hotel pogledati v čudežni svet najmanjšega, je moral osebno do njega, kjer se je lahko prepričal, da ne gre za nobeno potegavščino. Mož je imel celo baterijo mikroskopov in drug je bil boljši od drugega skrivnost njihove sestave pa je skrbno varoval.

Nekega dne se je zgodilo nekaj, kar je spravilo ves svet v zmedo: van Leeuwenhoek je opazoval skozi drobnogled kapljico vode in je odkril v njej nesluteno gibanje in življenje. Stotine bitij vseh mogočih oblik v gibalnimi organi in brez njih, je plavalo, živel in se borilo za življenje v kapljici, ki se je pod lečo spremenila v morje. Toda od kod prihajajo ta bitja, iz česa nastajajo? Ko je bilo vprašanje, ki ni dajalo premišljujočemu Holanderu miru ne podnevi ne ponoči. V Londonu so prisluhnili. Mož je pisal: »Najmanjša živalca, ki jo še lahko vidim, je tisočkrat manjša od očesa odrasle osebe.« Njegove primere so bile pač originalne in zabavne. Njegov nemirni duh pa mu ni dal, da bi ostal samo pri tem. Hotel je videti in vedeti še več. Predvsem ga je zanimalo, ali so v čisti, sveži vodi tudi takšne ži-

Pozor, hud pes!

Ko smo se vselili v našo novo hišo, ki stoji samotno na periferiji, je bila moja prva pot, da sem obiskal nekega rejca psov.

»Stanujem precej daleč zunaj,« sem dejal. »Sosedov nimam, vsenaokrog je prazno polje, kakšnih 200 m zapadno od nas pa je gozd. Potrebujem torej res dobrega in zanesljivega psa čuvaja, ki se dvigne ob najmanjšem šumu in vplomice prepodi.«

Pasji mož mi je obširno razložil dobre lastnosti vsakega svojega poednega gojca. A jaz sem hodil od pesjaka do pesjaka, da bi našel psa, kakršnega sem si želel. Dejal sem možu še enkrat: »Razumite me dobro: predvsem naj bo dober čuvaj.«

»Nu, potem pa morate vzeti brezpozojno velikega psa,« je vzkliknil rejec. »Svetoval bi vam Barona. Baron je največja žival, kar jih imam.«

Baron je bil videti v resnici strašen, pravi orjak z ostrimi čelani. Ko sem ga gledal, mi je postal kar grozotno. »Baron vam bo odpočil vsakega vplomice,« je trdil rejec. Pa sem Barona kupil.

Na naših vrtnih vratih se blešči sedaj napis: »Pozor, hud pes!« Prav za prav ni pravilno. Pa kaj hočemo, ko črkoslikar še nikoli nikjer ni videl drugačnega napisa.

Baron je stanoval tedaj z nami. Sicer smo se ga vsi bali, pa to tako in tako ni škodovalo — vplomicev smo se bali še bolj.

Odpotoval sem za dva dni in ko sem se vrnil, se je bil v hiši primeril vplom. Vsa srebrnina je bila proč! Zgodilo se je ponoči. Micika, naša služkinja, je bila trdno spala in je zatrdila, da ni bil tudi Baron dal nobenega glasu od sebe. Stekel sem k reju psov in mu povedal vso zgodbo. »Prodali ste mi Barona kot čuvaja,« sem ga nahrnil.

Mož je zamisljen grizel čev svoje pipe: »Kdaj se je to zgodilo?« je hotel vedeti.

»Ponoči! Čemu hočete to vedeti?«

Tedaj se je pa pasji duh razjasnil obraz: »Ponoči? Ponoči? Baron vendar spi! Kupiti si morate pri meni še enega psa prav majhnega, nedolžnega psa. Mahi pes bo budil velikega če pridejo vplomice ponoči!«

Preklet sem ga in odšel, za menoj pa so bevsali vsi veliki in mali psi tega v kupčijskih poslih tako spretnega falca.

valce. Navzlic svoji pobožnosti namreč ni mogel verjeti, da dežujejo kar tako z neba.

Napolnil je porcelanasto posodo z deževnico, vzel je eno izmed pretenkih steklenih cev, ki si jih je pripravil nalašč za takšne namene (kajti spreten steklar je bil prav tako kakor spreten brusar leč in mehanik), posnel nekaj deževnice in jo pogledal pod drobnogledom. In glej, v kapljici ni bilo niti sledu kakšnega življenja! Toda od kod so potem živalice, ki jih je bil našel v stoječi vodi? Dal je stekleno cevko stran in jo hranil nekoliko dni. Potem jo je pogledal znova skozi drobnogled. Tedaj se je zgodil nov čudež: v isti kapljici je zdaj vse gomazelo!

Zakaj je poper oster?

Do Leeuwenhoekovega časa je bila srna pršica najmanjše bitje, ki so ga ljudje poznali. Ta pršica pa je postala sedaj v primeri s Holandskim mikroskopskim živalcem tako velika »kakor konj v primeri s čebelo«. Zanimala pa so ga tudi druga vprašanja. Na primer: Zakaj je poper oster? Ali so tega prve ostrje, nevidne konice in bodice? Položil je drobce popra v vodni kapljici pod mikroskop. Seveda ni mogel odkriti, zakaj nas poper peče — odkril pa je nekaj drugega, kar je bilo neprimerno važnejše: V vodni kapljici so plavala predobna bitja in ta so se množila od trenutka do trenutka. Iz poprove vode so se redila, odrasla in se — delila, iz poednega živega tvora sta nastala nenadno dva in potem se je skrivnostna igra nadaljevala. Za to odkritje mu je Kraljeva znanstvena družba poslala krasno diplomu s svojim grbom, on pa ji je pisal v svoji na-

vdusenosti in ganjenosti: »Dokler bom živel, Vam hočem zvesto služiti.«

Kako čisto vodijo naključja do velikih odkritij, nam kaže tudi drug primer. Nekoč je Leeuwenhoek mučil zob. Ni si dolgo pomišljal in ga je izdrl. Potem ga je ves radosten, da je premagal bolečino, opazoval in si zastavil vprašanje, kaj more biti tisto, kar uničuje trdo zobovino. Odpraskal je z zoba malo gnolobne tvare in jo pogledal pod drobnogledom. Kar je tu opazil, ga je tako presenetilo, da se mu je zdelo vse kakor sanje. Pod lečo so se sprehajale neke predobne zavojice, neke premajhne »ščukice«, kakršne bi si lahko zamisljal morda le v čudežnem živalskem svetu sanj. V vrtolu zobu jih je na milijone — misel, ki te mora prestrašiti, čudež, ki je vse drugo kakor dober!

Okril je tudi, da vročina ubija mikrobo, in nekoč je kot prvi med ljudmi opazil krvni obtok v repu male ribe.

Peter Veliki med obiskovalci laika in genija

Kmalu je njegovo ime poznala vsa Evropa, učenjaki so prihajali v njegov dom, vladarji so ga obiskovali kakor pobožni romarji, da bi pogledali v njegov čudežni svet. Peter Veliki in angleška kraljica sta bila med njegovimi obiskovalci. Umrl je v starosti 93 let in šele v smrtni uri je izročil Kraljevi znanstveni družbi skrivnost svojih mikroskopov. Ni bil vzoren človek, toda vsakega genij in pionir. Na njegovih temeljih je zrastle mogočna stavba današnje bakteriologije in vseh znanosti, ki opazujejo svet najdrobnejših stvari.

Kako potone ladja?

Kako se konča smrtni boj torpedirane ladje? To vprašanje se vedno na novo pojavlja, kadar človek bere posebna poročila o kakšnem morskem kolosu, ki je šel na morskno dno. Seveda je odvisek konec ladje predvsem od tega, kakšen je bil zadetek, ki je ladjo poslal v smrt. Ni vseeno, če zadene torpedo ladjo v prednji del trebuha, v sredino ali v zadnji del. Važno je namreč kje in kako začne vdirati voda v ladijske prostore, ki potegnejo »umetno človeško ribo« na dno.

Če zadetek rani ladjo na sprednji ali zadnji strani, se tisti prostori najprej napolnijo z vodo, ki pokrije krov, in tedaj se navadno zgodi, da se nasprotna stran ladje, v katero voda še ni vdrla, dvigne pokonci nad morskno gladino. Sledi navadno še kratka popolnoma pokončna staja ladje v vodi, kakor se ladja nenadoma v pokončni stoji pogrezne v morje. Če se zgodi, da plapolna na potapljanju se ladji zastavica, je mogoče ugotoviti kako se odigrava smrtni boj. V spodnjem delu ladje se namreč razvija silen zračni pritisk, ki vpliva na vso okolico ladje in seveda tudi na zastavico, ki plapolna v določeno smer.

Poredkoma se zgodi, da ladja utone v vodoravni legi. To se zgodi le tedaj, če je zadeta v sredino trupa, tako da se vsi prostori istočasno in enakomerno napolnijo z vodo. Če pa izvrta torpedo luknjo v sredino ladje, se lahko primeri, da se trup ladje razklopi na dvoje ter utone vsaka polovica posebej.

Potapljanje je poglavje zase. Vodne mase, ki vdirajo v ladjo, obtežujejo bolj in bolj notranost, kar povzroči, da pride ladja najprej v poševno lego, potem pa, ko je ravnotežje prekoračeno, se ladja dvigne pokonci in slednjič izgine pod vodo. Nemške podmornice so že v svetovni vojni opazovale, da se pri potopitvi ladij na plitvem morskem dnu sliši udarce trupa v globini.

Najhitreje in najkatastrofalnejše se seveda potopitve municijskih ladij. Usoda takšnih torpediranih ladij se odigra skoraj vedno v nekaj sekundah. Ob strašni eksploziji se razleti ladja na kose in je po nji. Če pa sestoji tovor torpedirane ladje iz lahke vnetljivih snovi, na primer iz olja, bencina, lesa in kemikalij, navadno izbruhne ogenj in ladja je v najkrajšem času opravila.

Novec, ki skače in težka dopisnica

Dobili bomo novce iz kozarca, ki je zaprt z drugim novcem, ne da bi se ga dotaknili ali obrnili kozarec. Kdo to zna? Za to umetnijo potrebujemo stožičast kozarec z ovčjo, kak prav tako veliki težak novce, kakršni so bili n. pr. stari tolariji. Mali novčič damo na dno kozarca, veliki novce pa vzamemo za pokrov. Zdjaj je treba samo še, da krepko pihnemo na veliki

novce. Vrtli se bo okoli svoje osi, se za kratek hip postavil na rob in dal prostora malemu novčiču, ki ga bo s pihanjem zgosteni zrak vrgei iz kozarca. Namesto novcev lahko vzamemo seveda tudi dva primeroma obrezana kosa pločevine.

Ko smo tako prepričali gledalce o moči svojega pihalnika si zadamo drugo nalogo. Naša pomočnika sta to pot kratka, ravna pipica in dopisnica. Dopisnico položimo vodoravno na luknjo, pipice v vprašano: ali jo moremo, če pihnemo v cev, spraviti s tega mesta ali ne? Seveda bodo vsi gledalci potrdili naše vprašanje. A mi jim dokažemo, da ni mogoče. Biti moramo le toliko previdni, da vtnakemo skozi sredo dopisnice iglo, tako da ne bo mogla zdrkniti s pipice.

Dejstvo, da dopisnice ne moremo vzdigniti s tem, da pihamo v cev, je v zvezi z zračnim pritiskom. Množina zraka, ki od spodaj pritiska na dopisnico, če pihamo v

cev, je določena po prerezu glave, med tem, ko je površina dopisnice, katero je treba vzdigniti, znatno večja. Zato je moč zraka, ki pritiska nanjo, veliko večja od pritiska, ki prihaja od spodaj. Kakor hitro se dopisnica zaradi pihanja nekoliko vzdigne, se pritisk od zgoraj tako uveljavlja, da zrak, ki prihaja od spodaj ulde v stranski smeri. Zrak, ki odteka od robovih dopisnice, vleče zgornji zrak s seboj in tako nastane zračni tok od zgoraj navzdol, ki

drži dopisnico na njenem mestu. Le s tem, da nenadoma na vso moč pihnemo v cev, se včasih posreči vreti dopisnico iz pipice. Zato je treba zahtevati počasno, enakomerno pihanje.

Manica:

Franček pripoveduje

Štiriletni Franček in leto mlajša sestra Katka, sta velika ljubitelja pravljic. Že sta zvečer pod odejico, a zaspati ne moreta prejš, da jima dobra teta pove pravljico. Če tudi kratko. Samo da je.

Nekoč se je primerilo, da je bila teta zadržana. Otroka pa že v postelji. Joj, kaj bo zdaj? Kdo naj ju uspeva z mično pripovedko? Tete ni, očka je zdoma, manica ne utegne. Saj pa tudi nikdo ne zna tako povedati kakor teta. Toraj — kaj?

Ali naš Franček ni kar tako, čeprav je še majhen. V tej stiski jo kar kmalu uganee. Pa še kakšno!

»Čuj Katka,« se obrne k sestrici. »ker n-tete, bom pa jaz povedal nekaj lepega. Ali hočeš pripovedovati?«

»O plosim, plosim,« zakliče deklica vsa vesela. »Kaj pripoveduj!«

Franček se odkašlja: »Slušaj pazljivo! Petelinček in putka sta šla — no, le čakaj, — petelinček in putka sta šla — sta šla v mesto. Gresta skozi gozd — no — skozi gozd gresta. Pa ju zaloti noč in zgrešita pot. Pa pride škrtaleček — veš Katka, tak škrtaleček ni ni kar nič hudoben. Pa — prime petelinčka, — da, kar prime ga in ga dvigne na vejo. Pa hoče še putko. Pa putka zakokodača: Kokoko, pusti me na tleh, bom znala jajčece, kokoko, koko — ko — ko —

»Hrrrrrr,« je zasmrčala pod odejo in Frančkove storjice je bilo konec. Katka pa huda:

»No, pripoveduj dalje, plosim! Ali les nocas, polednes gidi, ti, ti — ti — ti...«

In še bi bila Katka kregala zaspanega brata, toda tudi ona je — zaspala.

»Ali sta kaj pridna?« hoče vedeti pravkar vstopivša teta. Odgovora seveda ne dobi. Oba malčka sladko spita in najbrž se v snu že sprehajata po bajnem pravljicnem svetu.

Šale za male

Duhovitost

Zjutraj se stric odpravlja na vlak. Mali Mirko ga spremlja na postajo. Spotoma se stric spomni, da je nekaj pozabil in reče nečaku:

»Joj, Mirko, brž steei domov in poglej v sobo, če nisi pozabil dežnika. Mislim, da stoji na levi strani umivalnika. In hitro se vrni, pozno je že!«

Čez nekaj minut pridrija Mirko ves upehan in vzklikne:

»Da, stric, dežnik je še v tvoji sobi, na levi strani umivalnika.«

WILKIE COLLINS.

Nezadosten dokaz

Detektivski roman

Toda hotelirka, ki ji je hodila z druge strani, je kmalu razrešila to vprašanje, ko mi je prevzela besedo in me kar po domače ogovorila z gospo Woodville.

Z utripajočim srcem sem pogledala svojo tačo. V moje veliko začudenje ni pokazala niti najmanjšega znaka, da je razumela. Stara gospa Woodville je še naprej govorila z mlado gospo Woodville, mirno, kakor da nikdar v življenju ni slišala tega imena.

Moj obraz in moje vedenje je moralo do neke mere izdati mojo vznemirjenost, ker je gospa Woodville, ko me je slučajno pogledala, dejala prijazno:

»Bojim se, da ste utrujeni, gospa. Tako ste blede... Sedite tule in vzemite moje stekleničico dišavnih soli.«

Imela sem jedva toliko moči, da sem ji sledila do mogočnega kamenja, ki je predstavljalo neke vrste klopi. Ne da bi se jasno zavedala, kaj delam, sem vzela iz rok matere svojega moža stekleničico dišavnih soli, ki mi jo je dobrodušno ponudila, kakor bi jo bila kateri koli neznanka. Ako me ne bi bila zadrževala misel na moža, bi ji takoj vse razložila, toda popolnoma neznan mi je bilo, ali so odnosi med njegovo materjo in njim sovražni ali prijateljski.

Stara gospa se je še vedno z največjo naklonjenostjo razgovarjala z menoj. Dejala je, da je tudi ona utrujena; prebila je slabo noč ob postelji svoje sestre, stanujoče v Ramsgatu. Zvečer je bila prešla brzokaj, da je njena sestra nenavno zbolela, pa je takoj prihitela pogledat. Zjutraj se je bolnica počutila nekoliko bolje in zdravnik trdi, da je vsaka neposredna nevarnost minila. Tako je mislila, da ji bo po dolgi noči, ki jo je prebedela ob bolnični postelji, dobro storil majhen sprehod ob morju.

Prevel bočja in prevel zmedena sem bila, da bi se mogla udeleževati razgovora, tem zgovornejšo pa se je kazala hotelirka. »Tule prihaja nek možič,« je dejala in pokazala proti Ramsgatu. »Želite, naj ga prosim, da nam naroči nošilnico?«

Moški je prihajal vedno bliže. Hotelirka in jaz sva ga v istem času spoznali. Bil je Eustahij, ki nama je prihajal naproti, kakor smo se bili domenili. Hotelirka, ki ni

mogla zamolčati svojega zadovoljstva, je vzkliknila:

»Oh, gospa Woodville, pogledjte, saj to je gospod Woodville v svoji osebi; ali ni to sreča?«

Tudi zdaj sem pogledala svojo tačo in spet sem opazila, da ni pokazala najmanjšega začudenja, ko je slišala sinovo ime. Ona še ni spoznala svojega sina. Nenadoma je Eustahij obstal, kakor da je treščilo vanj; nato je jel prihajati bliže... bled od razburjenja. Njegove oči so strmele v njegovo mater.

»Ti tu!« je dejal.

»Kako se imaš, Eustahij?« je vprašala mirno. »Si torej izvedel, da je tvoja teta zbolela? Si vedel, da je v Ramsgatu?«

Ni odgovoril. Hotelirka, ki je prišla po izgovorjenih besedah do neizgovornih zaključkov, je pogledala zdaj mene, zdaj moža tačo in od usoplosti ni mogla do besede. Čakala sem, z očmi uprtimi v svojega moža, kaj bo nastalo iz tega. Ako bi se obotavljala, da me predstavi svoji materi, tedaj bi bilo zastrupljeno vse moje bodoče življenje.

Ni se obotavljala. Stopil je k meni in me prijel za roko.

»Veste, kdo je ta gospa?« je dejal materi.

Odgovorila je s tem, da me je pogledala in prijazno priklimala.

»Srečala sem jo na obrežju, Eustahij. Bila je tako ljubezniva, da mi je pobraja pismo, ki mi je bilo padlo iz torbice. Mislim, da sem slišala njeno ime in obrnjena proti hotelirki: — »ali niste rekli gospa Woodville?«

Mož mi je nehote krepkeje stisnil roko, tako da me je zabolelo, in vendar ni okleval niti sekundo.

»Mama,« je dejal, »ta gospa je moja žena.«

Gospa, ki je do tega trenutka sedela, je počasi vstala in molče pogledala svojega sina. Nato se je izraz presenečenja umaknil izrazu najstrožjega ogorčenja in zaničevanja, kakršnega dotlej nisem videla v očeh nobene ženske.

»Zal mi je tvoje žene,« je dejala.

Dvignila je roko, da mu je mignila, naj stopi od nje, nato pa je s počasnim korakom nadaljevala svoj samotni sprehod.

Četrto poglavje

Domov

Ko smo ostali sami, smo nekaj časa molčali, Eustahij je prvi izpregovoril.

»Boš mogla hoditi do doma?« je vprašal. »Ali pa naj gremo do Broadstairs in se vrnemo v Ramsgat z vlakom?«

Vprašal me je mirno, kakor da se ni pripetilo nič neprijetnega, toda njegove oči in usta so izdajale, da trpi. Nenavaden prizor, ki sem ga pravkar videla, ne le da me ni oropal še zadnjega poguma, temveč mi je celo okrepil živce ter mi vrnil oblast nad samo seboj. Kakšna skrivnost se skriva za materinim zaničevanjem do svojega sina in njegove ljubezni do mene? Kaj pomeni njena nerazumljiva ravnanost, ko je dvakrat zaslislila moje ime?

»Bole se počutim,« sem odvrnila. »Vrnimo se peš, kakor smo bili prišli.«

Eustahij se je ozrl na hotelirko, ki je takoj razumela njegov pogled.

»Ne bom vaja več nadlegovala,« je dejala. »Opravek imam v Broadstairsu, in ker sem že tu, bom izkoristila to priliko in pojdem tja. Zbogom, gospa Woodville.«

S poudarkom je izgovorila to ime in me pomenljivo pogledala. Česar pa v svoji zamišljenosti nisem opazila.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

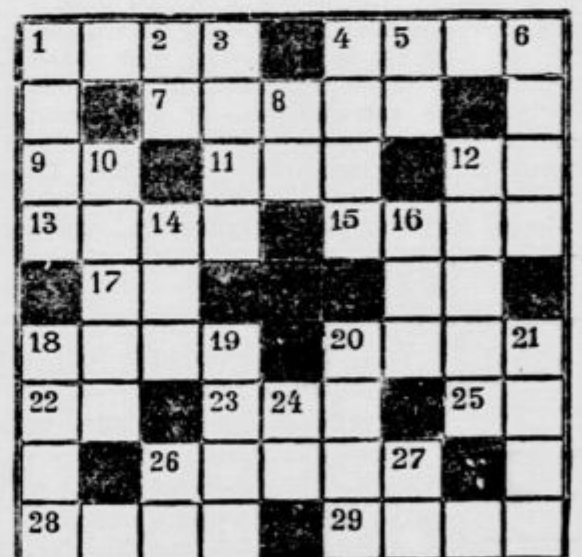
103. Kaj je volfram?

104. Od kod izvira beseda fotelj?

105. Kdaj so odprli Panamski prekop?

106. Križanka.

Vodoravno: 1. »semodrč«, 4. reka v Armeniji, 7. mesto v Salernski pokrajini, osebnost iz Schillerjevega »Don Carlosa«, 9. kazalni zaimek, 11. pripadnik staroslovenskega plemena, 12. kratica za »po

domače», 13. nekoč (srb.-hrv.), 15. barva, 17. znak za prino, 18. pisar (turško-srbsko), 20. rastlinski razred, 22. znak za težko kovino, 23. narečna oznaka za laz, požganico, 25. zastarela kemični znak za dušik, ki ga pa zlasti na Francoskem še uporabljajo, 26. pesniška oblika v vezani besedi, napev, 28. Adamov sin, 29. priprava za sedenje.

Navpično: 1. mar, ali, torej, 2. znak za prino, 3. sitna, krvi žejna žuželka, 4. visok (italij.), 5. latinska kratica za Kralj in Cesar, 6. natrijeva sol, 8. osebni zaimek, 10. lišp, 12. črta lisa, tir, 14. ali (lat.), 16. drog, 18. šoba, 19. ujeta, 20. očka, 21. staroveški basnik, 24. kratica za »Zedinjene države«, 26. latinska kratica za »na primer«, 27. kratica za »mlajši«.

Rešitve nalog 25. t. m.:

99. Vino chianti izvira iz okolice mesta Chianti v Toskani.

100. Locarno leži ob Velikem jezeru (Lago Maggiore).

101. V solah in za manj natančne račune jemljejo za Ludolfovo število navadnih ulomek 22/7, ki se pa ujema samo v prvih dveh decimalah. Manj znano je, da se navadni ulomek 355/113 ujema z

Ludolfovim številom v prvih šestih decimalah in je torej uporaben tudi za natančnejše račune. Tudi zapomnimo si ta ulomek lahko; če zamenjamo števec z imenovalcem, imamo po vrsti po dvakrat prva tri liha števila 113/355.

102. Tri stave

Pred stavami je imej pri sebi 120 lir. Ta rezultat dobiš lahko z naslednjim sklepanjem:

S prvo stavo je izgubil 1/4, z drugo izgubil 1/5, s tretjo pa je dobil 1/6 svojega denarja. Če spremenite te ulomeke na skupni imenovalce 60, dobiš, da je s prvima dvema stavama izgubil 32, s tretjo stavo pa dobil 15 šestdesetin svojega denarja, da je torej v celem izgubil 17/60 svojega denarja, kar znaša po nalogi 34 lir. Sklep od ene šestdesetine (2 lir) na celoto pove število 120.

Morda še ne veste,

SPORT

O smučarju brez roke in še kaj

Uspehi slovenskega smučarja v Beogradu — Sport med valjevskimi Slovenci

Beograd, februarja
Beograjski tednik »Sport« objavlja v svoji številki z dne 19. I. t. l. obširen članek z naslovom »Smučar brez roke, prvak v smuku«.

Poročilo se nanaša na tekmo v smuku, ki je bila organizirana v nedeljo dne 17. januarja v Beogradu. Odstavek o izredno nadarjenem smučarju, ki je po poreklu Slovenec, navaja med drugim: »Smučar brez leve roke, presenečenje dneva. Tekmovanje v smuku se je pričelo popoldne. Še dopoldne sem v skupini naših odličnih smučarjev opazil visokega, lepo razvitega mladca, tudi v smučarski obleki, ali takoj sem opazil nekaj nenavadnega: mladec je bil brez leve roke. Zanimal me je in stopil sem k njemu. Piše se Anton Grošelj in je po rodu iz Slovenije. Zadnji dve leti je stalno v Srbiji. Od rojstva nima leve roke. Zato tudi mnogo ne čuti tega nedostanka, ker ne ve, kako človek živi in dela z dvema rokama. Je navdušen sportnik. Nedavno je nastopil na lahkoatletskih tekmah za SK 1913 in je z uspehom zastopal svoj novi klub v metu kopja. Danes je slučajno prišel v Rakovico in se bo udeležil tekme v smuku. Sicer se je pa v pretekli sezoni naučil v Beogradu v Savi plavati! — »Uprate danes na uspeh?« sem vprašal. — O, ne! Smučam samo za zabavo. Nisem baš »klasa«! — Popoldne se je pripravilo na tekmo 14 seniorjev-smučarjev. Med njimi so bili tudi nekateri znani smučarji kakor Kandić, M. Marinković, brata Kavčiča, Zlatnar in še drugi. Zjutraj sem slišal, da bo Kandić prvi. Toda prišlo je drugače; junak dneva je postal simpatični enoroki Slovenec. Vse je iznenadil s svojo sigurno in stilno neoporečno vožnjo. Njegova zmaga je bila zaslužena. Progo 800 m je presmučal v 55.1 sek. Drugi je bil Hudikovič s 56.8, Kandić — favorit — je bil šele tretji z 59.8, Mita Marinković četrti in Zec peti.

Omenjeni Grošelj Tone se je rodil leta 1919. na Jesenicah ozir. Javorniku, kjer je bil uradnik pri KID. Poleti leta 1941. se je s svojo materjo preselil v Kamencio in Krupanj, odkoder je prišel pred božičem l. 1941. v Valjevo. Tu mu je dne 9. marca 1942 mati umrla, Grošelj sam pa se je v juliju 1942 preselil v Beograd, kjer je v službi. Že na Gorenjskem je bil sportnik in tudi dober nogometaš. Dobro se je odrezal ta slovenski sportnik na tujem in kar veseli smo njegovega uspeha!

Med valjevskimi Slovenci živi tudi varilec Panta Mitrovič, ki je dobro znan jeseniški in sploh slovenski tekoatletski ali vsaj boksarski javnosti. Panta je sicer doma v sosesčini Valjeva, v srezu Kamencio Valjevski, pa je prebival skoraj 15 let nepretrgoma v Sloveniji, najprej v Celju, potem pa do maja 1941 na Jesenicah. Že tam se je uspešno udeleževal v boks. Na to svoje veselje ni pozabil niti v Valjevu, kjer je zdaj zaposlen v tovarni »Vi-stade«. Večkrat je že nastopil na raznih boksarskih tekmovanjih v Valjevu in vselej uspešno. Tako je na primer 5. julija 1942 porazil Beograjsčana šiščica, 20. dec. 1942 pa je nastopil proti blivšemu profesionalnemu boksarju Manojloviću iz Beograda in bil tudi uspešnejši od njega. Mitrovič tekmuje v srednji kategoriji in dosega prav razveseljevalne uspehe.

Kljub vsem težavam je našim fantom ostala volja do sporta in borbe v njem!

Kdo je najhitrejši v sportu?

Na hitro bi redko kdo odgovoril na to vprašanje, posebno še, če mu ne poveste, da mislite sportnika, ki se premika na lastnih nogah.

»Torej kdo? Nihče drugi kakor — drsalec. In kako je to? Na progi 500 m znaša najboljši čas na svetu, dosežen na drsal-kah 41.8 sekunde, ki ga je v ostalem dosegel znani norveški mojster Egneštanger. Če pritegnemo nekaj matematike, bomo lahko izračunali, da potrebuje ta človek za 100 m dolgo progo 8.36 sekunde, seveda povprečno na daljavo 500 m. Če računamo še naprej, bomo izvedeli, da bi ta drsalec, če bi vzdržal ta tempo, kar pa seveda ni v človeških močeh, prevozil v eni uri nič manj kakor 43 km.

Toda drsalci imajo svoje glavne discipline razdeljene na razne proge od najkrajše (1/2 km), do najdaljše (10 km), na katerih vseh ne uspevajo samo s svojimi silami in hitrostjo, temveč prav tako z vztrajnostjo in nepopustljivo voljo. Računi

so pokazali, da mora drsalec na 10.000 m, če hoče doseči dober čas, na 100 m doseči povprečno čas 10.37 sek., ki je enak času najboljšega sprinterja na svetu. Njegova povprečna hitrost na uro bi znašala 34.4 km. Svojo progo na 10 km predrsa približno v polovici časa kakor tekač na dolge proge, kar pomeni, da bi mu lahko ponudil polovico poti prednosti.

Drzanje v hitrosti merijo na okroglih progah, ki so dolge 300 do 400 m. Na ledu sta prirejeni dve ločeni progi za dva tekača, ki se pa po vsakem krogu sekata na križišču prog po dolgem. Mednarodno so za tekmovalnja te vrste priznane štiri razdalje, in sicer na 500 m, 1500 m, 5000 m in 10.000 m, tu in tam pa so razpisani tudi teki na 1000 m in 3000 m. Drsalec ima v tej konkurenci spet drugačne drsalke kakor drsalec pri likih ali drsalec pri hokeju na ledu. Manj znano je, da mora takšen drsalec, preden pride na gladko ledeno ploskev, mnogo večkrat na kopnem. V te namene služijo posebni jarki, katerih stranske stene so bolj priladne za takšen trening kakor čisto ravna tla. Ta način treniranja je zelo naporen.

Domovina hitrostnih drsalecev je Norveška. Že več desetletij so tam doma vsi veliki mojstri te stroke in imena kakor Ballangrud, Staksrud, Egneštanger, Mathisen so znana po vsem svetu. Samo finski drsalec Thurnberg je sem in tja zmešal strane norveških prvakov, sicer pa ostali Evropeci niso imeli nikogar, da bi lahko vsaj količkaj enakovrednega postavili njim nasproti. Gotovo je, da je pri razvoju te sportne discipline na ledu imelo važno vlogo tudi podnebje, po čigar zaslugi imajo severnjaki že po svoji zemljepisni legi ogromno prednost pred ostalimi.

— SK Vič poziva vse člane, da se udeležijo važnega sestanka v nedeljo 28. t. m. ob 11. uri v gostilni Oblak v Glinski ulici.

— SK Mladika vabi vse svoje aktivne nogometne igralce na sestanek, ki bo v nedeljo 28. t. m. ob pol 11. v prostorih Mladinskega doma. Udeležba zaradi bližnjih prvenstvenih tekem obvezna!

Iz Spodnje štajerske

Naloge socialnega skrbstva. V soboto in nedeljo je bil v Mariboru delovni razgovor, ki ga je priredil socialni ural za oba mariborska okrožja. Udeležilo se ga je 269 sodelavcev. Govoril je zvezni uradni vodja Gilling o političnih nalogah socialnega urada štajerskega Heimabunda. Sledila sta referata o družinski in mladinski pomoči. Tovarš Kaltecker je podal pregled finančne uprave socialnega skrbstva in zimskih pomoči, potem pa sta govorila še višji zdravstveni svetnik dr. Tollich in Sebastian Weiss.

Spominska ura za skladateljem Wolfom. V slavnostni dvorani mariborskega Gradu je bila ob priliki 40. obletnice smrti skladatelja Huga Wolfa v okviru društva štajerskih umetnikov prirejena spominska ura O Wolfovem življenju in delu je govoril Hans Wamlek iz Ptuj. Koncertna pevka Marija Triegnickova in klavirist Vilhelm Weber sta ob spremljevanju klavirja zapela nekaj pesmi. V teku popoldneva je zvezni vodja Heimabunda Franz Steindl v slovenski Bistrici, Wolfovemu rojstnem kraju, položil venec na grobove skladateljevih staršev.

Sestanek poštarjev v Zidanem mostu. Pred dnevi je bil v Zidanem mostu apel poštinih uslužbencev trboveljskega okrožja. Številno zbrani člani so pazljivo sledili izvajanjem okrožnega uradnega vodja Schultza, ki je zborovalce povedel v središče današnjih svetovnih dogodkov. Za njim je govoril višji poštni upravnik Helm iz Zidanega mosta, ki je navzoče pozval, naj vztrajajo do končne zmage.

Nepopolniji tat je Anton Hojnik iz Vodkovic pri Ptuj. Pred dnevi se je moral zagovarjati pred sodnikom, ker je zakrivil več tatvin in iz nekega skladišča odnesel večjo količino živil. Hojnik je bil obsojen na 18 mesecev ječe.

Ljudski dom v Svedini. Kakor v mnogih drugih krajih na Spodnji štajerskem, so tudi v Svedini začeli graditi pol bivo Jugoslavijo Slomškov dom. Štajerski Heimabund, ki je ljubil stavbo v surovem stanju, jo je kljub vojni pustil degradirati. Poslopje ima veliko dvorano za 300 oseb s prostornim odrom in krasnimi stropnimi prostori. V Domu so našli streho tudi vsaka knjižnica in urad Heimabunda. Preteklo nedeljo so se vsačani zbrali k slovesnemu prevzemu doma. Prišel je tudi zvezni vodja Steindl z okrožnim voljo Dobocckim. Po kratkem nagovoru je zvezni vodja izročil poslopje krajevnomu skupinskemu vodji. Sledilo je pestro popoldne s petjem in ple-som.

Inspekcija brežiškega okrožnega vodje. Pred dnevi je okrožni vodja Svoboda obiskal šolo v Planini. Nad uspehi pouka je bil nad vse zadovoljen. Popoldne je nastopila pred okrožnim vodjo in njegovim spremstvom bramborska četa v brezhibnem redu. Okrožni vodja je brambovce nagovoril z naslednjimi besedami: »Naj dogodki na fronti sovražniku vzbujajo še toliko upov, nas spravičuje v temnih nočeh in jasnih dnevih gledati samo na zmago, ki nam je ne more iztrgati nobena moč na svetu.« Nato je okrožni vodja obiskal krajevno skupino v Pilštajnu. Tudi tam je navduševal mladino in starejša ljudi.

Poročili so se: Ivan Lah in Rafaela Vončina, Stefan Pisanec in Marija Kostomajeva, Valter Leskovic in Vilma Godčeva, Friderik Polutnik in Silva Karnerjeva, Karol Čonček in Silva Orazmova, vsi iz Celja. V St. Jurju sta se poročila Jožef Zefran in Jožefina Voduškova iz Svetelke in Martin Špes ter Alojzija Sivkova iz Vrba.

3. simfonični koncert v Mariboru v sredo zvečer je prav dobro uspel. Namesto zadržanega dr. Galleta je Brahmovs violinski koncert odigral Nikolaj Petrovič, drugi koncertni mojster mariborskega gledališkega orkestra. Dirigiral je Herman Frisch.

Nesreče. 40letni sodar Jožef Hellinger je meč jedjo pogotil zobno protezo, ki mu je običajno v govtancu. 57letni vinar Fr. Petrovič iz Medvedjega sela je padel z drevesa in si poškodoval nogo. S koleša je padla 41letna posestnica Jožefina Potrčeva in si zlomila roko. Na Pobrežju je neznan kolesar podrl šlehtnega sina ključavničarja Mirka Gregorčiča. Fantek je dobil notranje poškodbe. V prepriju jo je izkupil 22-letna tovarniška delavka Marija Predikaka s Pobrežja. Njena nasprotnica jo je s kamnom udarila po glavi in ji prizadela precej hulo poškodbo.

Velikega službenega apela v Mariboru v ponedeljek se je med drugimi udeležil tudi mariborski župan Knaus. Po uvodni pesmi je okrožni vodja Strobl govoril o delovnem načrtu. Mladini, ki bo vedno nosila našo zastavo, je dejal okrožni vodja, moramo posvečati vso našo pozornost. Politično vodstvo in Hitlerjeva mladina bosta vedno najžje povezana. Nato se je okrožni vodja zahvalil mladinskemu vodji Reinholdu Bühlju in voditelji deklet Mimi Mautschinigi za njuno dosedanje delo in uvedel na njuni mesti Oskarja Sturma in Liselotte Hamplova, kakor je govoril o totalni mobilizaciji. Za njim je povzel besedo zvezni vodja Steindl, ki je govoril poslušalcem o političnem poljožju.

Na vzhodni fronti so padli nadesetnik Jožef Sulzer, desentnik Ivan Brölaue in 20letni višji topničar Franc Hofstätter.

Vse noči za zmago. V terek je bil v Ljutomeru službeni apel okrožnega vodstva v znamenju mobilizacije vseh moči za končno zmago. Okrožni vodja inž. Roman Nemetz je pojasnjeval ukrepe, ki so bili v ta namen storjeni. Okrožni uradni vodja Hans Haring je dejal navodila za praktično propagandno delo.

Val zborov. Kakor preteklo leto, bo štajerski Heimabund tudi leto priredil val zborovanj. V krajevnih skupinah Heimabunda bodo javne skupščine, na katerih bo prebivalstvo poučeno o vseh aktualnih vprašanjih. Na okoli 460 skupščinah bodo govorili govorniki štajerskega Heimabunda. Zborovalni val, ki bo od 27. februarja do 7. marca, bo dosegel višek v dneh 3. in 4. marca v Mariboru, kjer bo ta dva dneva 41 zborovanj.

Okrožno zborovanje v Celju. V terek je bilo v Celju okrožno zborovanje, ki so se ga udeležili vsi strankni funkcionarji. Prvi je govoril okrožni vodja Dr. rmeister o totalni mobilizaciji vseh razpoložljivih sil, potem pa je razložil vojaški položaj. Popoldne se je zborovanje nadaljevalo in se je zvrstilo še več govornikov.

V mariborskem gledališču je bila v terek premiera Kormannove komične opere v dveh slikah »Belcanto« in komične opere v enem dejanju »Vitez Humpenburk«. Dirgiraj je operni ravatelj Rihard Dietl, režiral pa Matija Srga. Naslednja premiera bo Smetanova opera »Prodana nevesta«.

Drobne zanimivosti

Peščeni vihar na Jütlandu. Iz Kodanjske poročajo, da je na zapadnem bregu Jütlanda razsajal silovit peščen vihar, ki je povzročil veliko škodo. Po tem naravnem pojavu so bile ceste zasute z nad pol metra debelo plastjo peska. Na Jütlandu ne pomnijo ljudje že 50 let naravne katastrofe te vrste.

Vročinski val na Novem Zelandu. Vročinski val, ki je konec januarja preplaval Novi Zeland, se je februarja še stopnjeval. Iz vseh krajev dežele poročajo o gozlnih in stepnih požarih.

Mali oglasi

Kdor išče službo plača za vsako besedo L. —30. za dr. in prov. takso —50. za dajanje naslova ali šifro L. 2.—. Najmanjši iznos za te oglase je L. 1.—. Za ščititve in dopisovanja je plačati za vsako besedo L. 1.—, za vse druge oglase —20 za besedo, za dr. in prov. takso L. —50. za dajanje naslova ali šifro L. 3.—. Najmanjši iznos za te oglase je L. 10.—.

Hišni posli
dobijo službo

Služkinja
za malo samostojno go-spodinjstvo z znanjem kuhe, dobi službo takoj. Dr. Ferencak, Gajeva 3. 3155-1a

Postrežnico
za popoldansko delo. sprejem. Predstaviti se Via Parmova 20 pritiče. 3118-1a

Postrežnico
pridno, vestno in pošte-no iščem dnevno od 7. do 15. ure. Naslov v ogl. odd. Jutra. 3091-1a

Vajenci (ke)

Vajenca
dobro vzgojenega, s hrano iščem za slaščičarsko obrt. Naslov v ogl. odd. Jutra. 3109-44

Prodaj

Semena
za vrt in polje dobite v trgovini: Dobnik Bezenšek, Miklošičeva c. 6 (palca Ljudske pošte) nico. 2809-6

Globok voziček
poceni napravljen. Rome Prijateljstva ul. 1/I. 3087-6

Semena
je razkužena »setje« v razkuženo zemljo. Zeli boste tako obilen pridelek. Nasveti in sredstva: Ing. Prezelj, Wolfova ulica 3. 3031-6

Kupim

Knjižno omaro
lepo, dobro ohranjeno kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod Knjižna omara. 2902-7

Staro srebro
ter vse srebne predmete kupim. Plačam najvišjo ceno. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Srebro«. 3046-7

Knjige

Knjižno omaro
lepo, dobro ohranjeno kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod Knjižna omara. 2902-8

Knjige
»Ljubljanski zvon« 6 letnikov. Jurčič 10 zvezkov, Kersnik 2 zvezka. Hrbar Spomni, Moderne Kunst 4 letniki in druge napredaj. Vse elegantno vezane. Vprašati: Salen dvoja 6/III. 3082-8

Oblatila

Črno rizado obleko
leto sukno, dva zgla-vnka s perjem odejlo. 5 m finega šifona in dr. prodim. Oglad od 12 do 2 ure pri Scharov Ko-stja, Florjanska 10.1. 3097-13

Lokali

Trgovino
zelo dobro vpeljano, na prometnem kraju zaradi prepozitnosti 2 prodaj. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Promet«. 2130-19

Trgovino
z galanterijo ali rodo kupim. Plačam takoj. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »200.000«. 3091-19

Posest

Parcele
že od 23.000 lir prodaj real. pisarna Pristavec Rea, Ljubljana, Cesta Arnela Rea št. 3. (bivša Gospodarska cesta). J.235-M-20

Hišo
večjo ali dve manjši-kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Do 2.400.000«. 3012-4u

Vilo
enonadstropno z 1000 kv. m sadnega vrta, pet minut od tramvaja, na vzhodnem delu mesta, prodim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Petito«. 3102-20

Delavnica
z stanovanjem, vrtom, pripravna za vsako obrt v Ljubljani prodam. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Delavnica«. 3103-20

Obrtniška hiša
z pritlikami, večjim prostorom, prodam v Ljubljani. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Obrtniška hiša«. 3106-20

Garaža
z večjim dvoriščem in stanovanjem prodam v Ljubljani. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Garaža«. 3107-2u

Skladišče
na suhem terenu z pred-prostorom okrog 1000 kv. m napravljen v Ljubljani. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Skladišče«. 3105-20

Pristavo
za več parov konj v Ljubljani prodam. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Pristavo«. 3104-20

Gospodarsko poslopje
z razširjenim vrtom, pri-pravno za špediterja, prodam. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Poslopje«. 3106-20

Travnik
tostran meje se vzame v njem. Petronafra, Blewessova 35a. 3123-20

Stanovanje

Lepo stanovanje
na periferiji ob robu gozda, velika soba, kuhinja event. soba za služ-kajo se odda dvema ose-bama, predvsem sadjar-jem. K b. j. mel veselje z vrtom. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Ljubljana 15«. 3144-21

Stanovanja

1000 Lir
nagrade dam onemu, ki mi preskrbi dvosobno stanovanje s pritlikami in 2a likoj. Naslov v ogl. odd. Jutra. 3153-21a

Sobe išče

Opremljeno sobo
po možnosti s strogo se-pirirano vzhodom v centru mesta, išče boljše domačjo. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Mimo in snažno«. 3145-23a

Prazno sobo

z. centru, primerno za p'arno, išče Društvo sleph. Ljubljana. Ponudbe na Društvo sleph v Ljubljani. 2958-23a

Sobo odda

Sobo
oddam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 2134-23

Opremljeno sobo
se odda. Idrijska 11. 3148-23

Opremljeno sobo
s posebnim vzhodom, upo-rabo kopalne, oddam boljsemu gospodu. Na-slov v ogl. odd. Jutra. 3146-23

Živali

Zajklji
8 mesecev stari, činčila in srebrična in enodelni zanjicni prodam za 300 lir. Zbuhnikova 16, Trnovo, Kozljana. 3058-27

Psa volčjaka
dobrega čuvaja, oddam zastoj rodbini, ki ga je v stanu hraniti. Vprašati Zgornja šiška. Vod-nikova 128. 3143-27

Modri papagajček
je v sredo popoldan ušel. Kdor ga je ujel, oz. kdor ve kaj o njem, naj spo-roči družini »Rbnukar« Javorškova cesta 3/III. 3117-27

Naročite se na »Dobro knjigo«

Zahvala

Vsem, ki so z nami sočustvovali ob izgubi našega skrbnega očeta, soproga, starega očeta, brata, svaka, strica in tasta, gospoda

Simončič Franca

železniškega vpokojenca

izrekamo globoko zahvalo zlasti vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, nadalje gg. predsedniku, upravniku, ravnatelju, faktorju ter osebjem Učiteljske tiskarne.

Ljubljana, dne 24. februarja 1943.

ZALUJOČI OSTALI

+ Umrl nam je naš ljubljani soproga,

dobri oče, brat in stric, gospod

Štrumbelj Ivan

Pogreb dragega pokojnika bo v soboto, dne 27. februarja 1943 ob 1/4. uri popoldne z žal — kapele sv. Krištofa — k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 25. februarja 1943.

Globoko žalujoci:

KAROLINA, soproga MARIJA, DRAGA, hčerki in ostalo sorodstvo

FRANCE NOVŠAK:

17

Nemir srca

ROMAN

Ali ni bil ta popolnoma drugačen? Res, neka zapeljiva skrivnostnost ga je obdajala, ki ji ni mogla do dna.

Čitala sta, a obema ni bilo mnogo do tega. Kristina ga je opomnila.

»Dejali ste, da bi radi nocoj govorili o čemer-koli.«

Zdrnil se je.

»Da.«

Ko je tiho potrdil, se je njegov pogled splazil k njej. Občutje, ki se ga je v mestu lotevalo, kadar je bil v ženski družbi, ga je polagoma prevzemalo. Zahotelo se mu je ljubkovanja, kar tako brez posebne namena, celo brez strasti je bilo, skoraj okorno.

Opazila je, da jo njegov globoki pogled vznemirja. Ni se mogla premagovati.

»Zakaj me tako nepremično gledate?«

Vstal je in jo objel.

»Ne čudite se, Kristina, mojemu vedenju! Vsak večer prihajate v to sobo in samo po sebi razumljivo se vam zdi, da je tako. Še nekaj dni, pa me ne bo več. Ali se me boste kaj spomnili?«

V njegovem objemu je pričela drgetati. Bila je tako ljubka, ko ni mogla skriti svojega občudovanja.

»Morda se bomo še kdaj videli,« je jecljala. »Jaz vas ne bom nikoli pozabila.«

Rahlo jo je izpustil in se zleknil po postelji. Strmeč v strop je nadaljeval.

»Malokdaj razmišljam o ljubezni, nocoj pa se mi zdi, kakor da mi ta zadaja največjo škodo. Z vsako ljubeznijo človek prevzame velike obveznosti. So ljudje, ki jih lahko izpolnijo, morda jih je pa še več, ki teh obvez ne zmorejo. To me skrbi.«

»Saj še nimate obveznosti do nikogar,« ga je tolažila.

»Res, da jih še ni, pridejo pa lahko vsak čas, Kristina. Toda, kaj bi vam to pripovedoval. Vi ste še kakor dete, sam smeh vas je. Jaz pa vedno kaj mislim, vedno sem nemiren. To je tisto, ker mi manjka čustveni odnos do ljudi.«

»Ali tudi mene gledate brez čustev?«

Temu naivnemu vprašanju se je moral nasmeh-niti. Stala je pri postelji v svojem dolgem, do tal segaajočem krilu in ozko prepasana, da so se razločno videli njeni boki.

»Sedite k meni,« ji je dejal. »Nocoj sem tako željan, da bi doživel kaj nenavadnega.«

Obotavljala se je, ker ni vedela, zakaj jo vabi.

»Ko bi me razumeli, Rudolf, bi vam povedala svojo skrivnost.«

Saj je vedel zanjo, natančno mu je bila znana, zato je rekel. »Razumem vas, Kristina, saj sem tudi jaz mlad.«

Sedla je k njemu in se sklonila nad njim.

»Tako vas imam rada, Rudolf,« je šepetala, »da mi je življenje brez vaše bližine ne